

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Lenka Důbravová

Územní samospráva ve vybraných zemích EU

Diplomová práce

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Územní samospráva ve vybraných zemích EU“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne

.....

Bc. Lenka Důbravová

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce JUDr. Dalimile Gadasové, Dr. za odborné vedení a cenné rady, které mi pomohly při zpracovávání této diplomové práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	6
Úvod.....	7
1 Územní samospráva v souvislosti s Evropskou chartou místní samosprávy.....	10
2 Veřejná správa zemí po vstupu do EU	12
2.1 Územní samospráva zemí po vstupu do EU.....	13
2.1.1 Výbor regionů	15
2.1.2 Vliv EU na finance územní samosprávy	15
2.1.3 Regionální politika EU.....	16
3 Současná územní samospráva České republiky	19
3.1 Základní územní samosprávné celky	20
3.2 Vyšší územní samosprávné celky.....	22
3.3 Evropské aspekty územní samosprávy České republiky.....	24
4 Současná územní samospráva Slovenské republiky	27
4.1 Obce	28
4.2 Vyšší územní celky	30
4.3 Evropské aspekty územní samosprávy Slovenské republiky	31
5 Současná územní samospráva Polské republiky	33
5.1 Obce	33
5.2 Okresy	35
5.3 Vojvodství.....	36
5.4 Evropské aspekty územní samosprávy Polské republiky	38
6 Současná územní samospráva Spolkové republiky Německo.....	40
6.1 Země.....	40
6.2 Okresy	42
6.3 Obce	43
6.4 Evropské aspekty územní samosprávy Spolkové republiky Německo	44
7 Komparace evropských aspektů územních samospráv vybraných zemí.....	47
8 Vyhodnocení výzkumného problému a hypotéz	50
Závěr a pohledy de lege ferenda	51
Seznam použitých zdrojů	53
Seznam dalších studijních zdrojů a literatury.....	59
Abstrakt	61
Klíčová slova.....	61

Abstract	62
Key words	62
Seznam příloh.....	63
Příloha 1	64
Příloha 2	64
Příloha 3	65
Příloha 4	66
Příloha 5	67
Příloha 6	68
Příloha 7	69
Příloha 8	70
Příloha 9	71
Příloha 10	72

Seznam použitých zkratek

apod.	a podobně
č.	číslo
čl.	článek
ČR	Česká republika
ES	Evropská společenství
EU	Evropská unie
FO	fyzická osoba
H	hypotéza
HDP	hrubý domácí produkt
Německo	Spolková republika Německo
NDR	Německá demokratická republika
Sb.	Sbírky
Slovensko	Slovenská republika
SR	Slovenská republika
SRN	Spolková republika Německo
Polsko	Polská republika

Úvod

Územní samospráva jako část veřejné správy je v demokratických systémech zakotvena v ústavních pořádcích jednotlivých států. Územní samosprávné celky o řadě svých záležitostí rozhodují samostatně, vystupují pod svým jménem a na svou odpovědnost. Německo patří mezi zakládající státy Evropského společenství potažmo Evropské Unie. Česká republika, Slovensko a Polsko se spolu s dalšími sedmi zeměmi stali členy Evropské unie v roce 2004. V období před vstupem a především po něm se řada záležitostí těchto států změnila a stala zájmem EU. Došlo k delegování některých pravomocí z národní úrovně na supranacionální. EU nabízí široké pole pro zkoumání jejích dopadů na systémy členských států. V rámci mé diplomové práce se budu zabývat tím, jakou podobu mají v současné době územní samosprávy Německa, Polska, Slovenska a České republiky a zda se jejich členství v EU promítá ve specifických oblastech těchto územních samospráv. Zvolila jsem čtyři státy, u kterých předpokládám podobnost systémů kvůli geografické blízkosti a členství v EU. Všechny tři státy také sousedí s Českou republikou. V minulém programovém období 2007 – 2013 jejich regiony spolupracovaly, v rámci unijního programu Evropská územní spolupráce. Na druhou stranu Německo je členem Unie mnohem déle než zbylé tři státy. Proto bude zajímavé sledovat, zda se členství na jeho územní samosprávě projevilo hlouběji či nikoliv.

Cílem mé diplomové práce je analyzovat a komparovat územní samosprávy čtyř vybraných zemí. U těchto států se chci zabývat jejich současnou podobou a evropskými aspekty. To znamená, že je nutné představit současnou podobu územních samospráv a v rámci ní vyzvednout to, které části jsou ovlivněny EU a jak hluboce. Mé úsilí je směřováno především k tomu zjistit, zda se členství v EU u čtyř vybraných států promítá v některých specifických oblastech jejich územních samospráv. Správní spolupráce patří do oblasti kompetencí, kde rozhodují samostatně členské státy, a tedy Unie nemá velkou moc zde zasahovat. Proto je jasné, že významný vliv v této oblasti nemůžeme očekávat. Přesto se pokusím ve své práci zjistit, zda i z této pozice může Unie na územní samosprávy působit takovým způsobem, že můžeme hovořit o dopadu ve specifických oblastech. **Výzkumným problémem** mé práce je tedy to, zda se členství u všech vybraných států v EU projevuje ve všech vybraných specifických oblastech územních samospráv. Ze specifických oblastí územních samospráv, ve kterých budu zkoumat dopad Unie, mám na mysli možnost participace státních občanů jiných členských států na územní samosprávě dalšího členského státu, působení na financování samospráv, právní rámec komunální legislativy, větší decentralizaci či možnost hájení zájmů územních samospráv na celoevropské úrovni.

Na základě studia odborné literatury jsem dospěla k závěru, že právě v těchto oblastech můžeme očekávat dopad unijního členství. Mým úkolem však je zjistit, zda se vliv EU projevuje opravdu ve všech těchto oblastech u všech čtyř vybraných států. A také zda v případě Německa, které je členem Unie mnohem déle, můžeme shledat hlubší europeizaci specifických oblastí územních samospráv než u zbylých tří států. Na výzkumný problém proto navazují dvě hypotézy:

H1: Členství v EU se projevuje ve všech zkoumaných specifických oblastech územních samospráv u všech vybraných států.

H2: V případě Německa a jeho územní samosprávy se členství v EU projevuje hlouběji ve specifických oblastech než v případě zbylých tří vybraných států.

V první kapitole diplomové práce se zabývám pojmem územní samospráva v souvislosti s Evropskou chartou místní samosprávy. I když se jedná o dokument, který byl přijat na půdě Rady Evropy, souvisí také s Evropskou unií. Ta totiž klade důraz na decentralizaci. Reflektuje a pozitivně hodnotí přijetí Evropské charty místní samosprávy jejími členskými státy. V druhé kapitole analyzuji veřejnou správu v souvislosti s Evropskou unií. Následně se pak v rámci podkapitol zabývám tím, jak se obecně projevuje členství v Unii na územních samosprávách. Zmiňuji financování, Výbor regionů nebo také regionální politiku EU. Poté v třetí až šesté kapitole rozebírám konkrétně současnou podobu územní samosprávy České republiky, Slovenska, Polska a Německa. Přiblížit jejich nynější systém spolu s evropskými aspekty je nezbytné k tomu, abych poukázala na to, jak se ve specifických oblastech jejich unijní členství projevuje. To znamená, že při analýze vyzdvihují aspekty, které jsou ovlivněny EU. Důležité je zmínit, že v případě částí zabývajících se orgány není mým cílem hluboce analyzovat jednotlivé orgány, ale pouze vymezit prvky, které souvisí s europeizací územní samosprávy. V sedmé kapitole potom provádím komparaci, při které zjistím, zda jsou specifické oblasti územní samosprávy Německa více ovlivněny Unií než v případě zbylých tří států. V osmé kapitole potvrdím či vyvrátím hypotézy a odpovím na výzkumný problém.

Pro zpracování tématu jsem zvolila hned několik výzkumných metod a to analýzu, kdy provádím rozbor jednotlivých územních samospráv, ale také rozebírám jejich evropské aspekty. Syntézu, kdy sleduji a propojuji vzájemné souvislosti. Komparaci, při které porovnávám míru europeizace specifických oblastí územních samospráv. Deskriptivní postup, který je nezbytný pro vysvětlení základních jevů čtenáři.

Z hlediska samotné problematiky územní samosprávy nalezneme bez větších obtíží řadu odborných a kvalitně zpracovaných zdrojů ať už v knižní, časopisecké či internetové

podobě. Nicméně co se týče evropských aspektů samospráv, popřípadě vlivu EU na tuto oblast je už hledání obtížnější. Proto se domnívám, že zpracování diplomové práce na toto téma může přinést nový a zajímavý pohled. Při tvorbě tohoto odborného textu vycházím z různorodých a kvalitních zdrojů. Největší oporou mi je aktuální česká a zahraniční legislativa, kterou využívám, jelikož se jedná o primární a kvalitní zdroj, který je dobře dostupný. Nicméně neopomím ani názory mnoha autorů na tuto problematiku, které jsem vyhledávala v odborné literatuře. To znamená, že kromě ústavních pořádků vybraných států, konkrétních zákonů o obcích, dalších územních samosprávných celcích, o volbách a podobně, jsem pracovala také s odbornou literaturou a internetovými zdroji. Z hlediska knižních publikací se územními samosprávami, ale i jejich evropskými aspekty hlouběji zabývá například Richard Pomahač, René Wokoun, Tereza Jonáková, které v práci několikrát cituji. Intenzivně čerpám z článků odborníků zabývajících se o danou oblast. Vzhledem k omezenému rozsahu práce se snažím problematiku analyzovat a přiblížit srozumitelně a efektivně.

1 Územní samospráva v souvislosti s Evropskou chartou místní samosprávy

Samospráva je část veřejné správy, která je vykonávána orgány odlišnými od státu. Hovoříme o takzvaných veřejnoprávních korporacích, na které je na základě zákona přenesen výkon části veřejné správy v rámci samostatné působnosti. Samosprávu oddělujeme od státní správy. Nicméně jak v případě samosprávy, tak i státní správy platí povinnost plnění veřejných úkolů ve veřejném zájmu, ale i přísná regulace zákony. Samosprávu dělíme na zájmovou a územní. V rámci mé diplomové práce se zaměřuji na územní samosprávu.¹

Evropská charta místní samosprávy, ke které přistupují jednotlivé státy Rady Evropy, charakterizuje místní samosprávu jako právo místních společenství spravovat a řídit významnou část věcí veřejných ve veřejném zájmu, na svou odpovědnost, na základě a v mezích zákona. Takovéto právo potom uplatňují rady či shromáždění tvořené osobami zvolenými ve svobodných a tajných volbách na základě všeobecného, přímého a rovného volebního práva. Tyto rady a shromáždění smějí zřizovat výkonné orgány, které jsou jim odpovědné. Kompetence a odpovědnost místních samosprávních celků stanoví ústava nebo jiné zákony. Místní samosprávné celky mohou upravovat a přizpůsobovat své struktury specifickým potřebám místní oblasti a jejím občanům. Mohou se obracet na soudy za účelem vymáhání dodržování zásad místní samosprávy nebo se bránit před nezákonným zásahem do jejich samostatné působnosti. Mají právo spolupracovat a sdružovat se s dalšími místními společenstvími, v rámci jednoho nebo více států, se záměrem naplňování veřejných cílů. Stát má povinnost uznat svým samosprávným celkům právo na účast v mezinárodním sdružení místních společenství. Místní společenství mohou vlastnit majetek a hospodařit dle vlastního rozpočtu, to znamená, že mají právo na úměrné vlastní finanční prostředky, s nimiž samostatně hospodaří. Jejich náklady musí odpovídat reálnému plnění veřejných úkolů. Správní dozor nad výkonem územní samosprávy je prováděn způsobem a v případech, které stanoví zákon. To znamená, že do samosprávy může být zasaženo pouze v případě ochrany zákona, v situacích vymezených zákonem.²

Na Evropskou chartu místní samosprávy můžeme pohlížet jako způsob sjednocování územních samospráv v Evropě na fundamentálních demokratických principech. Vyjadřuje především dva nejdůležitější aspekty a tedy, že místní společenství tvoří základ

¹ HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní věda: teorie veřejné správy*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 143.

² Čl. 3 – 11 zákon č. 181/1999 Sb., sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské charty místní samosprávy

demokratických systémů. To Česká republika, Slovensko, Polsko a Německo dokazuje, díky tomu, že v jejich ústavních pořádcích je zakotveno právo na územní samosprávu. Druhým nejpodstatnějším aspektem je právo občanů podílet se na správě věcí veřejných. K tomu je v rámci územní samosprávy směřováno díky pořádaným referendům, lidovým shromážděním a přímým volbám do zastupitelstev a rad obcí.³ V případě Slovenska, Polska a Německa je tento princip posílen díky přímě volbě starosty. V České republice o této problematice proběhla několikrát diskuze, avšak systém stále zůstává u nepřímé volby starosty prostřednictvím zastupitelstva obce. Někteří odborníci se vyjadřují, že nepřímo volený starosta přispívá k většímu konsenzu a konzistentnější politice obecního zastupitelstva. Kritici naopak argumentují, že starosta má reprezentovat zájmy občanů, má jim být odpovědný a nevzejít pouze z politické dohody.⁴

Přesto, že Evropská charta místní samosprávy je dokument produkovaný Radou Evropy, souvisí také s Evropskou unií. Ta klade důraz na decentralizaci a tedy posilování územní samosprávy. V rámci Lisabonské smlouvy ukotvila zásadu subsidiarity, upevnila identitu regionů a obcí do Smlouvy a posílila Výbor regionů. Reflektuje a pozitivně hodnotí přijetí Evropské charty místní samosprávy jejími členskými státy. Konstatuje, především prostřednictvím Výboru regionů, že tato skutečnost vede k posílení místní samosprávy v Evropě založené na zásadách demokracie, participace občanů a decentralizace.⁵

³ To je z vybraných zemí uskutečňováno v České republice, Slovensku, Polsku i Německu.

⁴ JANŠOVÁ, Marie. *Evropská charta místní samosprávy*. [online]. Epravo.cz, 16. září 2001 [cit. 11. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/evropska-charta-mistni-samospravy-13600.html>>.

⁵ Stanovisko Výboru regionů ze 100. plenárního zasedání ve dnech 11. a 12. dubna 2013, Decentralizace v Evropské unii a úloha místní a regionální samosprávy při vytváření a provádění politik EU, s. 3 - 4

2 Veřejná správa zemí po vstupu do EU

Vzhledem k tomu, že územní samospráva je součástí veřejné správy, je nutné v rámci diplomové práce nejprve zmínit vztah veřejné správy a Evropské unie a teprve potom analyzovat územní samosprávu v souvislosti s Evropskou unií.

Počátky EU datujeme do roku 1951, kdy bylo šesti zakládajícími státy Německem, Francií, Belgií, Lucemburskem, Nizozemím a Itálií vytvořeno Evropské společenství uhlí a oceli. Zaměřené na hospodářské a politické sjednocení evropských států s cílem udržení trvalého míru. Následovalo podepsání Římských smluv v roce 1957 a rozšíření spolupráce prostřednictvím vytvoření Evropského hospodářského společenství a Evropského společenství pro atomovou energii. Následovala další rozšiřování a prohlubování integrace až do vzniku Evropské unie v dnešní podobě.⁶

V počátcích evropské integrace o jakémsi **evropském správním prostoru** nebyla vedena žádná debata. Při jižním rozšiřování Evropského společenství o Řecko, Španělsko a Portugalsko začal být více kladen důraz nejenom na ekonomické parametry, ale také na politicko-právní aspekty jako posílení liberálně-demokratických institucí. Pro vstup však nebyly požadovány žádné správní reformy v těchto státech. Nicméně se v této době začíná objevovat koncept evropského správního prostoru, v rámci kterého mají národní úřady vykonávat správní úkony ve prospěch evropské integrace. Začíná se vymezovat procesní a organizační autonomie národních úřadů, které realizují evropské právo na národní úrovni. Pro tyto národní úředníky a jejich úřady vzniká **Evropská síť veřejné správy** a **Evropský institut veřejné správy**, které slouží ke školením, konzultacím, výměně znalostí a zkušeností. Změna nastává v 90. letech, kdy je pokládána otázka kolik ještě ekonomicky slabších států, v porovnání se zakládajícím jádrem zemí, je schopno Evropské společenství přijmout. Odezva přišla v roce 1993, kdy vstoupila v platnost **Maastrichtská smlouva** a také byla přijata Kodaňská kritéria, která kandidátské státy musí splnit, pokud chtějí být součástí EU. V kontextu těchto a dalších dokumentů na úrovni EU je v současné době od členských a přistupujících států vyžadováno, aby veřejná správa a potažmo územní samospráva byla spolehlivá, předvídatelná, transparentní, odpovědná a efektivní. To znamená, že zatímco Německo bylo mezi zakládajícími státy ES, Česká republika, Slovensko a Polsko byly mezi

⁶ *Evropa v míru – počátky spolupráce.* [online]. Europa.eu, 5. ledna 2016 [cit. 24. února 2016]. Dostupné na <http://europa.eu/about-eu/eu-history/1945-1959/index_cs.htm>.

deseti přístupujícími zeměmi v roce 2004, které již musely splňovat Kodaňská kritéria a další požadavky například na systém veřejné správy.⁷

V roce 2009 vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, která zrušila tzv. maastrichtský chrám sestávající z tří pilířů a rozdělující agendu EU na supranacionální a mezivládní oblast. Nově hovoříme o rozdělení kompetencí Unie na výlučné pravomoci, sdílené a podpůrné neboli koordinační. Výlučná pravomoc znamená, že ve stanovených oblastech může právně závazné akty vytvářet a přijímat pouze Unie. Členské státy zde mohou činit pouze, pokud je k tomu zmocní Unie. Sdílená pravomoc potom znamená, že v daných oblastech mohou přijímat a vytvářet právně závazné akty jak členské státy, tak Unie. Členské země vykonávají činnost v těchto oblastech pouze do míry, do jaké se jí rozhodla nevykonávat EU. Podpůrné neboli koordinační pravomoci Unie znamenají, že v určitých oblastech může realizovat aktivity, které doplňují a koordinují činnost členských států, aniž by přitom zasahovala do jejich pravomocí. Správní spolupráce pak náleží do poslední ze zmíněných pravomocí. To znamená, že akty EU v této oblasti sebou nepřinášejí harmonizaci vnitrostátních právních předpisů. Na druhou stranu, to že v této oblasti nemůže harmonizovat vnitrostátní právo, neznamená, že členství státu se ve správní oblasti nemůže odrazit či projevit.⁸

2.1 Územní samospráva zemí po vstupu do EU

V souladu s Maastrichtskou smlouvou začala být zdůrazňována pozice místních a regionálních samospráv v EU. Reformy v členských státech do značné míry postupovaly s tím, jak byla v evropském právu prosazována jednotící tendence základů, na kterých stojí demokratické vládnutí. Ne vždy však tyto paralelní procesy vedly k součinnosti. Místní orgány se nejčastěji dostávají do styku s evropským právem jako právní subjekty přeshraniční kooperace a zahraničních aktivit místních a regionálních společenství, pilíře demokratické veřejné správy fungující na základě principů uznávaných v evropském správním prostoru, aktivní účastníci místní a regionální politiky rozvoje. Evropské právo se také dotýká problematiky místních a menšinových společenství a jejich práva na svobodné postavení. Regionální vlády mají v rámci evropské integrace dohlížet na dodržování principu subsidiarity. To znamená, že při realizaci legislativních opatření EU se přihlíží k regionálním a místním podmínkám. Komise v rámci své Bílé knihy o evropském vládnutí⁹ hovoří o **nutnosti spolupráce** s regionálními a místními samosprávami a občanskou společností.

⁷ POMAHAČ, Richard, HANDRLICA, Jakub. *Evropské správní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 4 – 5

⁸ KRUTÍLEK, Ondřej. *Změny po Lisabonské smlouvě*. [online]. Euroskop.cz, 2009 [cit. 24. února 2016]. Dostupné na <<https://www.euroskop.cz/8900/sekce/zmeny-po-lisabonske-smlouve/>>.

⁹ Jedná se o dokument z 25. 7. 2001, Com 2001/428

Členské státy jsou odpovědné za dosahování tohoto cíle a stejně tak Komise prosazuje permanentní dialog a spolupráci s regionálními a místními orgány. Maastrichtská smlouva, která je zmiňována výše mimo jiné přinesla pro územní samosprávy členských států nové pravidlo a to, že **právo volit a být volen v místních volbách**, včetně možnosti hlasování v místním referendu mají kromě státních občanů daného států také občané jiných členských států Unie, pokud mají tyto osoby trvalý pobyt v dané obci. **Místní legislativa** také musí být **v souladu s evropských právem**. Typickými znaky v rámci správní spolupráce je vzájemná závislost aktérů a všudypřítomné společné standardy správní činnosti a jakési zamoření evropskými prvky. Na základě toho můžeme definovat evropský správní prostor jako soubor opatření a pravidel jednotně uplatňovaný ve správních činnostech členských zemí EU. A tedy místní a regionální samospráva pak může pouze stěží odbočit od pravidel stanovených v rámci tohoto správního prostoru.¹⁰

EU poměrně přísně svou legislativou upravuje problematiku **životního prostředí** jako je zásobování pitnou vodou, nakládání s odpady, čištění odpadních vod a jiné. Proto v případě kandidátských a členských zemí je často nutné v této oblasti provést značné investice, které mají přirozeně dopad i na územní samosprávu. Obce pak mají povinnost zvyšovat kvalitu zásobování vodou, podporovat recyklaci odpadu, monitorovat životní prostředí ve svém okolí, popřípadě vypracovávat zprávy o zjištěných problémech, směřovat občany k ekologickému chování a spolupracovat se soukromým sektorem. Unie se aktivně angažuje také v oblasti **sociální politiky a zaměstnanosti**, kdy usiluje především o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, rovné pracovní příležitosti pro muže a ženy, boj proti diskriminaci, lepší pracovní podmínky a další aktivity s cílem zvýšení zaměstnanosti a snížení počtu osob, které žijí v chudobě nebo jsou sociálně vyloučené. Konkrétním úkolem obcí a regionů je především zkvalitňování výuky ve školách, popřípadě činnosti kontaktních pracovišť úřadu práce, přispívat ke vzniku nových pracovních míst, podporovat podnikání FO a spolupracovat se soukromým sektorem. Unie po členských zemích také vyžaduje vytvoření kvalitních **a fungujících administrativních struktur**. To zahrnuje hlavně profesionalizaci a decentralizaci veřejné správy. Kvalita veřejných správ jednotlivých států pak ovlivňuje další členské země, proto je nutné, aby každá země EU správně plnila své povinnosti jako je implementace směrnic, schopnost řádně nakládat s prostředky z EU a spolupodílet se na procesu rozhodování. Územní samosprávy by potom měly více participovat při hájení

¹⁰ POMAHAČ, Richard. *Reforma místní správy a evropské právo*. In *Reforma veřejné správy*. MATES, Pavel (ed). 1. vydání. Praha: ASPI, 2007. s. 157 - 179

zájmů svých obyvatel a více se angažovat při využívání prostředků ze **strukturálních fondů EU**.¹¹

2.1.1 Výbor regionů

Jedná se o poradní orgán zastupující zájmy regionálních a místních samospráv v Unii. Byl vytvořen v roce 1994. V současné době má 350 členů a sídlí v Bruselu. Členové musejí být zástupci obcí a regionů, kteří v územní samosprávě domovského státu vykonávají post, do něhož byli zvoleni. Každý členský stát nominuje kandidáty, které potom jmenuje na pětileté funkční období Rada EU. Počet osob z každého členského státu se odvíjí od počtu obyvatel země. V případě České republiky je to 12 zástupců, Slovenská republika má ve Výboru regionů 9 osob, Polská republika 21 a Spolková republika Německo 24.¹² Výbor ze svého středu volí na 2,5 roku předsedu. Toto poradní seskupení se může vyjadřovat k přípravě právních předpisů EU, které mají dopad právě na územní samosprávy. To znamená, že Evropská komise, Rada EU a Evropský parlament musejí konzultovat s Výborem regionů, pokud projednávají legislativní návrh, který se dotýká územních samospráv. Pokud by tak neučinili, Výbor regionů by se mohl obrátit na Soudní dvůr. Výbor regionů k danému návrhu zašle příslušné stanovisko, které však není pro evropské instituce závazné. Mimo to může vydávat stanovisko i z vlastního podnětu. Členové výboru se seskupují do politických skupin a realizují až šest plenárních zasedání ročně.¹³

Výbor regionů usiluje o to, aby místní a regionální orgány členských států byly více zapojeny do evropského rozhodovacího procesu, což by umožnilo lepší participaci samotných občanů. Je přesvědčen o tom, že kooperace mezi evropskou, národní, regionální a místní úrovní je velmi důležitá pro pevnější a solidárnější Unii a pro řešení výzev souvisejících s globalizací.¹⁴

2.1.2 Vliv EU na finance územní samosprávy

Vzhledem k tomu, že obce a regiony jsou součástí státu, platí pro ně stejná evropská pravidla jako pro samotné členské země. Komise nemá přímý vliv na příjmy obcí a regionů. Přesto existují určité **požadavky EU** týkající se financí samospráv. Deficit veřejného rozpočtu nesmí být větší než 3 % HDP, což platí pro celou zemi a tedy i pro územní

¹¹ KAMENÍČKOVÁ, Věra. *Územní samospráva a Evropská unie*. [online]. Deník veřejné správy, 14. listopadu 2001 [cit. 24. února 2016]. Dostupné na <<http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=237905>>.

¹² Viz. Příloha 1 Diplomové práce

¹³ *O Výboru regionů*. [online]. Committee of Regions, 2014 [cit. 25. února 2016]. Dostupné na <<http://cor.europa.eu/cs/about/Pages/key-facts.aspx>>.

¹⁴ *Zpráva o konzultaci: Bilá kniha výboru regionů o víceúrovňové správě věcí veřejných: Budování Evropy na základě partnerství*. Brusel: Výbor regionů, 2010, s. 1

samosprávy. Z hlediska daní se týká evropská regulace především nepřímých daní, což má dopad na ceny výrobků a služeb a přeneseně se to promítne v rozpočtech obcí a regionů. V případě, že územně samosprávný celek nakupuje služby nebo uzavírá smlouvy na veřejnou zakázku v hodnotě přesahující hranici stanovenou EU, má pak povinnost postupovat dle pravidel EU pro zadávání veřejných zakázek. Při výběru veřejných zakázek z hlediska zájemců, nesmí dojít k preferenci domácích subjektů oproti zahraničním. Co se týče státních dotací, pak všeobecně platí, že narušují volnou soutěž mezi státy, proto platí jejich zákaz v EU. Nicméně v rámci evropské integrace existuje velké množství výjimek, kdy Evropská komise posuzuje, zda se jedná o státní podporu ve formě dotace a zda je tato podpora povolena. Kandidátským zemím poskytují pomoc tzv. předvstupní fondy, které slouží k přípravě těchto států na pozdější efektivní využívání běžných strukturálních a investičních fondů EU. K předvstupní pomoci v období vstupu do EU České republiky, Slovenska a Polska jsme řadili například programy PHARE, SAPARD nebo ISPA. V současném programovém období hovoříme o nástroji předvstupní pomoci.¹⁵ V následující podkapitole se potom zabývám konkrétně regionální politikou EU, v rámci které jsou členskými státům poskytovány finance jako subvence pro rozvoj problémových a zaostalých regionů.

2.1.3 Regionální politika EU

Z hlediska regionální struktury členských států EU můžeme sledovat situaci, kdy vedle prosperujících regionů s vysokou životní úrovní existují regiony s podprůměrnou ekonomickou výkonností, vysokou nezaměstnaností a dalšími problémy. Navíc některé regiony mají sice průměrnou a přijatelnou ekonomickou úroveň, jejich další vývoj je však výhledově problematický kvůli špatným geografickým podmínkám nebo neúnosnému stavu životního prostředí. Příčiny existence a vzniku těchto problémových regionů jsou různorodé. Nejčastěji však hovoříme o třech skupinách, a tedy regionech nedostatečně vybavených přírodními zdroji, regionech s nedostatečným využíváním vlastních zdrojů a regionech se stagnujícími či upadajícími základními odvětvími.¹⁶

Regionální politika nebo také politika hospodářské a sociální soudržnosti se zaměřuje na snižování a odstraňování rozdílů mezi regiony, tak aby vývoj v EU byl harmonický. Je odrazem solidarity uvnitř Unie, kdy bohatší státy přispívají na rozvoj chudších zemí a především regionů. Zatímco Česká republika, Slovensko a Polsko patří do skupiny států,

¹⁵ KAMENÍČKOVÁ, Věra. *Územní samospráva a Evropská unie*. [online]. Deník veřejné správy, 14. listopadu 2001 [cit. 24. února 2016]. Dostupné na <<http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=237905>>.

¹⁶ WOKOUN, René, MATES, Pavel, KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava a kol. *Základy regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 92 – 93

kteře spíše finance čerpají v rámci regionální politiky, Německo se řadí k zemím, které naopak přispívají.¹⁷ Regionální politika je založena na sedmi hlavních principech. Jde o princip koncentrace, partnerství, programování, doplňkovosti, monitorování a vyhodnocování, solidarity a subsidiarity. Princip koncentrace znamená snahu směřovat největší finanční prostředky z fondů k nejproblémovějším regionům a ne je rozměnit na více drobných a méně významných akcí. Princip partnerství znamená, že pro efektivní realizaci regionální politiky je nutná kooperace mezi Komisí a kompetentními orgány na národní, regionální a místní úrovni. Unie tedy požaduje, aby se na konečném přerozdělení finančních prostředků podíleli samotní příjemci a tedy regiony, obce, popřípadě soukromé subjekty. Princip programování představuje skutečnost, že pro alokaci pomoci jsou vymezovány časové rozvrhy neboli programová období, která se časově shodují s víceletými finančními rámci Unie. V současné době probíhá **programové období 2014 – 2020**. Princip doplňkovosti odkazuje na nutnost spolufinancování schválených projektů. To znamená, že finance poskytnuté z fondů EU musí být doplněny podílem zdrojů od příjemce pomoci, ať už ze státního rozpočtu, regionálního, místního či privátního. Princip monitorování a vyhodnocování znamená počáteční, průběžné a konečné sledování a vyhodnocování nakládání s poskytnutou finanční subvencí. Princip solidarity odkazuje na celou filozofii regionální politiky, tedy že vyspělejší státy podporují chudší regiony. Nakonec princip subsidiarity, který však nemá méně důležité postavení, prezentuje úsilí Unie o to, aby byly cíle plněny na co nejnižší úrovni rozhodování. Pokud je tedy možno, zde tohoto cíle uspokojivě dosáhnout.¹⁸ Tyto principy jsou však v rámci jednotlivých programových období doplňovány dalšími zásadami a prioritami jako je rovnost mužů a žen, zákaz diskriminace, udržitelný rozvoj a další.¹⁹

Co se týče samotného vzniku regionální politiky, tak rozdíly mezi regiony byly označeny za nežádoucí již v počátcích integrace v roce 1957. Nicméně tehdejší členské státy, mezi nimiž bylo i Německo,²⁰ nejevily zájem o vytvoření koordinované regionální politiky. Věřily, že volný trh si s nerovnostmi poradí sám. Nicméně existovaly finanční nástroje, které již v tomto období měly jakousi regionální dimenzi. V roce 1960 vznikl Evropský sociální fond zaměřený především na takzvané „měkké“ projekty neboli investice do lidských zdrojů.

¹⁷ *Práce pro regiony: Regionální politika EU 2007 – 13*. Lucemburk: Evropská komise, 2008, s. 8

¹⁸ WOKOUN, René. *Strukturální fondy a obce I*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2006, s. 11 - 15

¹⁹ *Politika soudržnosti 2007-2013: poznámky a úřední texty*. Lucembursko: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2007, s. 27

²⁰ Jedna z mých vybraných zemí pro diplomovou práci. Ostatní vybrané země, tedy Česká republika, Slovensko, a Polsko přistoupily do EU až v roce 2004, proto se jich počátky regionální politiky netýkají. Přistoupily až v době plně rozvinuté regionální politiky EU.

V roce 1962 byl založen Evropský zemědělský garanční a podpůrný fond. Na vznik regionální politiky nejvíce tlačila Velká Británie, a to brzy po svém vstupu do ES v roce 1973. Regionální rozdíly jsou pro ni typické a navíc tehdy chtěla jako čistý plátce do rozpočtu Společenství kompenzovat své ztráty zapříčiněné společnou zemědělskou politikou. Výsledkem byl vznik Evropského fondu regionálního rozvoje v roce 1975. Následovalo vytvoření dalších fondů a platform pro regionální politiku.²¹

V současné době jsou **fondy EU** hlavními nástroji pro uskutečňování evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Prostřednictvím nich jsou redistribuovány finanční prostředky sloužící ke snižování ekonomických a sociálních rozdílů mezi členskými státy, jejich regiony a obcemi. Ke strukturálním a investičním fondům nyní řadíme Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond, Fond soudržnosti, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova, Evropský námořní a rybářský fond. K ostatním fondům patří Fond solidarity a Evropský fond pro přizpůsobení se globalizaci. Regionální politika EU se opírá právě o tyto fondy a finance z nich poskytované. Usiluje o tvorbu nových pracovních míst, konkurenceschopnost, hospodářský růst, udržitelný rozvoj a současně tak pomáhá naplňovat cíle strategie Evropa 2020.²²

V rámci Evropské unie je využívána nomenklatura územních statistických jednotek neboli NUTS pro statistické účely a pro zařazení regionů pod jednotlivé cíle regionální politiky EU. Při vymezování NUTS úrovně je nutné brát v potaz existenci územně správních jednotek členských států i jejich velikost ve vztahu k praxi EU. Tato systematika se řídí příslušným Nařízením Evropského parlamentu a Rady,²³ které stanoví minimální a maximální hodnotu neboli počet obyvatel pro tři základní úrovně NUTS regionů.²⁴ V rámci tohoto systému je území členského státu rozděleno na územní jednotky úrovně NUTS 1, každou z těchto jednotek potom rozděluje na územní jednotky NUTS 2, ty se dále člení na jednotky NUTS 3. Přičemž každý členský stát si může rozhodnout o případném dalším dělení úrovně NUTS 3.²⁵

²¹ MAREK, Dan, KANTOR, Tomáš. *Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie*. 1. vydání. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister, 2007, s. 20 - 25

²² *Fondy EU v ČR*. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2014 [cit. 25. února 2016]. Dostupné na <<http://strukturálni-fondy.cz/cs/Fondy-EU>>.

²³ Jedná se o Nařízení č. 1059/2003 ze dne 26. května.

²⁴ Viz. Příloha 2 Diplomové práce

²⁵ WOKOUN, René. *Strukturální fondy a obce I*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2006, s. 44 - 47

3 Současná územní samospráva České republiky

Česká republika je unitárním státem, což ale nevylučuje její vnitřní decentralizaci. Veřejnou správu dle nositele veřejné moci zpravidla dělíme na státní správu, samosprávu a takzvanou ostatní veřejnou správu. Nositelem veřejné moci u státní správy je stát, v případě samosprávy jsou to územní a zájmové korporace a u ostatní veřejné správy jsou to nezávislé instituce typu centrální banky nebo ústavů zajišťujících veřejné služby.²⁶

Jak zmiňuji výše, samospráva jako úsek veřejné správy má samostatné **ústavní zakotvení**. Což potvrzuje skutečnost, že toto právo představuje jeden ze základů demokratického systému. Článek 8 Ústavy ČR hovoří o právu územních samosprávných celků na samosprávu. Hlava VII. Ústavy je potom celá věnována této problematice. Hovoří o tom, že ČR je z hlediska územní samosprávy členěna na obce jako základní územní samosprávné celky a na kraje neboli vyšší územní samosprávné celky. Jedná se o územní společenství občanů, o kterých stanoví zákon, kdy jsou správními obvody. Stejně jako v případě Slovenska, Polska a Německa i v ČR je obec vždy součástí vyššího územního celku, u naší země jde o kraj. Ten může být zrušen nebo vytvořen pouze prostřednictvím ústavního zákona. Zastupitelstvo je potom orgánem, který samostatně spravuje obec nebo kraj. Jeho volba probíhá na základě principů všeobecného, rovného volebního práva a tajného hlasování ve lhůtách stanovených zákonem.²⁷ Obce a kraje jsou veřejnoprávní korporace, které jsou právnickými osobami vlastníci majetek a hospodařící dle vlastního rozpočtu. Stát může do jejich činnosti zasahovat pouze při ochraně zákona a v situacích stanovených zákonem.²⁸

Dále v rámci ústavního pořádku stanoví Listina základních práv a svobod, že lidé mají zaručené právo se svobodně sdružovat ve spolcích, společnostech a dalších sdruženích. Občané mohou zakládat a sdružovat se v politických stranách a hnutích. Občané jsou oprávněni podílet se na správě záležitostí veřejných přímo nebo prostřednictvím svých zvolených zástupců.²⁹ Zakotvení těchto principů i v samotné Listině posiluje důležitost práva na samosprávu v zemi. Právo na územní samosprávu samozřejmě představuje jeden ze základních principů demokratických systémů také pro EU.

²⁶ POMAHAČ, Richard a kol. *Veřejná správa*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 55 – 56.

²⁷ Čl. 99 – 105 ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

²⁸ KOPECKÝ, Martin. *Právní postavení obcí a krajů - základy komunálního práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 61 - 62

²⁹ Čl. 17 - 23 ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

3.1 Základní územní samosprávné celky

Základním územním samosprávným celkem v ČR je **obec**. Jedná se o samosprávné společenství občanů vymezené hranicemi obce. V současné době je v České republice 6 253 obcí. Od roku 1990 můžeme sledovat vzrůstající tendenci.³⁰ V rámci právních vztahů vystupuje obec samostatně pod svým jménem a na svou odpovědnost. Jedná se o veřejnoprávní korporaci, která hospodaří dle rozpočtu a vlastní majetek. Hospodaření musí být přezkoumáno krajským úřadem nebo soukromým auditorem. Obec dále pečuje o rozvoj svého území, ale také o potřeby občanů.³¹

V případě, že má obec minimálně 3 000 obyvatel, je vyhlášena městem, pokud tak stanoví předseda Poslanecké sněmovny ČR po vyjádření vlády. Další podmínky týkající se prohlášení obce za město nebo městys stanoví zákon o obcích. Tento právní předpis současně umožňuje prohlásit některé významné a velké obce za statutární města. Území těchto měst se může členit na městské obvody nebo části. Tyto zvláštní oblasti mohou mít vlastní samosprávu. Na ní mohou participovat také státní příslušníci jiných členských států EU, pokud mají na území daného obvodu či části trvalý pobyt. Obec může vydávat v samostatné působnosti obecně závazné vyhlášky, v přenesené působnosti potom nařízení na základě a v mezích zákona. Občanem obce je fyzická osoba, která je občanem České republiky a současně je přihlášená k trvalému pobytu v obci. Občan obce, který dosáhl 18 let, může volit, být volen do zastupitelstva obce a hlasovat v místním referendu, pokud splní podmínky stanovené zvláštním zákonem. Dále se může vyjadřovat na zasedání zastupitelstva, podávat připomínky a nahlížet do návrhu rozpočtu obce a závěrečného účtu, požadovat projednání určité záležitosti orgánem obce, pokud tuto žádost podpoří alespoň 0,5 % občanů obce a podávat námítky a návrhy orgánům obce. Tato oprávnění má i fyzická, plnoletá osoba, která je státní občanem jiné země, je přihlášená k trvalému pobytu v obci a stanoví tak mezinárodní smlouva, která je pro Českou republiku závazná. Jedná se o občany členských států EU. Výše zmíněná oprávnění kromě práva volit, být volen do zastupitelstva a hlasovat v referendu, má také osoba, která dosáhla 18 let a má na území obce nemovitost. Obec je tvořena jedním nebo více katastrálními územími.³²

³⁰ *Vývoj počtu obcí v České republice podle krajů*. [online]. Český statistický úřad, 28. srpna 2015 [cit. 10. Zář 2015]. Dostupné na <https://www.czso.cz/documents/10180/20551237/32018115_0201.pdf/2cec6b92-934d-4f7d-b595-a3cb264a16cd?version=1.0>.

³¹ HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní věda: teorie veřejné správy*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 143 - 144.

³² § 3 - § 21 zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

Obec spravuje své záležitosti samostatně v rámci samostatné působnosti, do které kraj nebo stát může zasáhnout pouze v případech ochrany zákona a na základě zákona. Obec se při výkonu samostatné působnosti řídí zákony a to při vydávání obecně závazných vyhlášek a v ostatních záležitostech jinými právními předpisy, které jsou vydány na základě zákona. Kromě samosprávy může obec vykonávat i státní správu, a to v přenesené působnosti. Pokud zákon nestanoví, že se jedná o **přenesenou působnost**, vždy jde o **samostatnou působnost**. V rámci samostatné působnosti mohou obce vzájemně spolupracovat a vytvářet svazky obcí. Obce mohou také spolupracovat s obcemi z jiných zemí. To je opět jeden z aspektů, které podporuje EU. V případě přenesené působnosti se obec při vydávání nařízení řídí zákony a jinými právními předpisy a v dalších záležitostech usneseními vlády a směrnicemi ústředních orgánů státní správy a opatřeními příslušných orgánů veřejné správy. Na výkon státní správy v přenesené působnosti získává obec příspěvek ze státního rozpočtu.³³

Následkem reformy veřejné správy došlo k přijetí zákona o vytvoření vyšších územních samosprávných celků.³⁴ Díky tomu potom byla v roce 2000 přijata série zákonů, která umožnila zrealizovat volby do krajských zastupitelstev, ale také fungování krajských úřadů. K 31. 12. 2002 došlo k **zrušení okresních úřadů** a rozdělení jejich agendy mezi obecní úřady obcí s rozšířenou působností a krajské úřady. V současné době hovoříme o třech stupních obcí.³⁵ „Obcí prvního stupně“ je každá obec v ČR. „Obcemi druhého stupně“ jsou obce s pověřeným obecním úřadem a „obcemi třetího stupně“ jsou obce s rozšířenou působností. Takovéto obce vymezuje zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností. Jedním z impulzů pro reformu veřejné správy byl také plánovaný vstup do EU a tedy nutnost odpovídající a výkonné správy. Vytvoření krajů bylo důležité také z hlediska zařazení do úrovně NUTS.³⁶

Z hlediska orgánů českých obcí ve vztahu k EU je důležité zmínit především zastupitelstvo a radu obce. V rámci územní samosprávy má zastupitelstvo zásadní roli, jelikož určuje celkové směřování obce. To znamená, že je odpovědné za to, že místní legislativa bude v souladu s evropskou, že budou plněny zásady ochrany životního prostředí, na které EU klade významný vliv. Dále také může iniciovat zpracování projektů, na které může daná obec získat prostředky z fondů EU. Z hlediska přímých voleb do zastupitelstva obce mají aktivní i pasivní volební právo kromě českých občanů s trvalým pobytem na území obce, také státní občané jiných členských států EU, pokud mají na území obce trvalý pobyt. Rada potom

³³ § 35 - 62 § Tamtéž

³⁴ ústavní zákon č. 147/1997 Sb.

³⁵ KUBA, Jaroslav. Veřejná správa v ČR a její aktuální problémy. *Aplikované právo*, 2008, č. 1, s. 62 – 63.

³⁶ § 64 - § 66 zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

představuje výkonný orgán v samostatné působnosti a seskupení, které může vydávat místní legislativu v přenesené působnosti. Ta samozřejmě musí být rovněž v souladu s evropskou legislativou.

Tedy základním a přímo voleným orgánem, který samostatně spravuje obec je **zastupitelstvo**. Počet členů zastupitelstva se odvíjí dle počtu obyvatel v obci.³⁷ Zastupitelstvo rozhoduje v záležitostech spadajících do samostatné působnosti obce. Jedná se například o schvalování programu rozvoje obce, schvalování návrhu rozpočtu a závěrečného účtu obce, rozhodování o vyhlášení místního referenda, vydávání obecně závazné vyhlášky, určování funkcí, pro které budou členové zastupitelstva uvolněni a další činnosti. Rozhodnutí v mezích přenesené působnosti provádí v situacích stanovených zákonem.³⁸ Funkční období zastupitelstva trvá 4 roky. Právo volit má státní občan České republiky, který má nejpozději v den voleb alespoň 18 let a je přihlášen v dané obci k trvalému pobytu nebo cizí plnoletý, státní občan, který má v obci nahlášen trvalý pobyt a volit mu umožňuje mezinárodní smlouva. Pasivní volební právo má každá osoba, která je způsobilá k tomu mít aktivní volební právo.³⁹

Rada obce je výkonným orgánem obce při samostatné působnosti, který odpovídá zastupitelstvu, které ho volí ze svého středu. Rozhodnutí v mezích přenesené působnosti může provádět, pouze pokud je k tomu zmocněna zákonem. Mezi činnosti rady patří například dohled nad hospodařením obce dle schváleného rozpočtu, připravování návrhů pro jednání zastupitelstva, vydávání nařízení obce, projednávání návrhů předložených členy zastupitelstva a mnohé další. Z hlediska evropských aspektů je důležité především dohled nad hospodařením obce, což souvisí s využíváním fondů EU nebo vydávání nařízení obce, které musí být v souladu s evropskou legislativou.⁴⁰ Dalšími orgány a pozice v rámci samosprávy obce v ČR jsou starosta, místostarosta, tajemník obecní úřad, výbory a komise. Ty však z hlediska evropských aspektů územních samospráv nemají větší význam.⁴¹

3.2 Vyšší územní samosprávné celky

Vyšším územním samosprávným celkem je v ČR kraj. Od roku 1997 u nás funguje **14 krajů**. Ty jsou stejně jako obce veřejnoprávní korporace, které vstupují do právních vztahů pod vlastním jménem, nesou z toho odpovědnost, vlastní majetek a hospodaří dle schváleného

³⁷ Viz. Příloha 3 Diplomové práce

³⁸ § 68 - § 95 zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

³⁹ § 1 - § 55 zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů

⁴⁰ KOPECKÝ, Martin. *Právní postavení obcí a krajů - základy komunálního práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 232 - 234

⁴¹ § 103 - § 122 zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

rozpočtu. Současně vykonávají finanční dozor dle zvláštního právního předpisu. Starají se o rozvoj svého území a o potřeby svých občanů. Stejně jako obce vykonávají samostatnou i přenesenou působnost. Do samostatné působnosti může být státem zasaženo pouze při ochraně zákona a v situacích stanovených zákonem. Na výkon státní správy v přenesené působnosti, získávají příspěvek ze státního rozpočtu.⁴² Evropský parlament v rámci jeho doporučujících dokumentů hovoří o regionu jako územním společenství na úrovni největší teritoriální jednotky, která má několik politických, hospodářských a sociálních působností.⁴³ Při reformě české veřejné správy probíhal spor, zda bude nový stupeň územní samosprávy založen na územním principu nebo krajském. Nakonec bylo uskutečněno vytvoření 14 krajů, jejichž rozdělení odpovídá úrovni NUTS 3. V případě úrovně NUTS 2 hovoříme o osmi regionech soudržnosti.⁴⁴

Občanem kraje je fyzická osoba, která je státním občanem České republiky a současně je přihlášená k trvalému pobytu v některé z obcí nebo vojenských újezdů spadajících do územního obvodu daného kraje. Do jeho **samostatné působnosti** spadají věci týkající se zájmů občanů kraje, pokud však zákon nestanoví, že se jedná o **přenesenou působnost**. Kraj při výkonu samostatné působnosti spolupracuje s obcemi, nesmí však u toho zasáhnout do jejich samostatné působnosti. Hospodaření kraje přezkoumává Ministerstvo financí, to však může tímto úkolem pověřit Generální finanční ředitelství nebo finanční úřad. Kraj v rámci samostatné působnosti může spolupracovat s jinými kraji nebo obcemi, nemůže však být členem svazku obcí. Kraj je také oprávněn spolupracovat s kraji a obcemi z jiných států a být členem jejich mezinárodních sdružení. EU podporuje takovou to přeshraniční spolupráci.⁴⁵

Hlavní město Praha je upravováno zvláštním zákonem, protože má současně postavení obce, kraje i hlavního města. Stejně jako ostatní obce a kraje je i Praha veřejnoprávní korporací, která má právní subjektivitu, nese odpovědnost z právních vztahů, ve kterých vystupuje pod svým jménem, vlastní majetek a hospodaří podle rozpočtu.⁴⁶ V případě obecní samosprávy mohou volit a kandidovat do zastupitelstva i cizinci s trvalým pobytem na území Prahy. V případě kraje však už ne.

⁴² HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní věda: teorie veřejné správy*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 146 - 149.

⁴³ KOUDELKA, Zdeněk. *Samospráva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 250

⁴⁴ BAKOŠ, Eduard. *Strategické řízení krajské samosprávy*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2012, s. 11

⁴⁵ § 6 - § 30 zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů

⁴⁶ § 1 - §27 zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů

Zastupitelstvo patří mezi nejdůležitější orgány kraje. Z hlediska evropské problematiky je pro nás důležité pouze to, že schvaluje rozpočet kraje, ve kterém se promítají dotace z EU, ovlivňuje celkové směřování obce a přijímá v samostatné působnosti obecně závazné vyhlášky, které musí být v souladu se zákony a potažmo evropskou legislativou.⁴⁷ Funkční období pro zastupitelstvo kraje jsou 4 roky. Právo volit do zastupitelstva kraje má osoba, která nejpozději v den voleb dosáhla 18 let, je přihlášená k trvalému pobytu v obci nebo ve vojenském újezdě, který spadá do daného kraje a je státním občanem České republiky. Pasivní volební právo do zastupitelstva kraje má každá osoba, která má aktivní volební právo.⁴⁸ To znamená, že občané jiných členských států EU nemohou participovat na krajské územní samosprávě, i přes to, že mají na území kraje ČR trvalý pobyt.

Rada je výkonným orgánem kraje v rámci samostatné působnosti, je odpovědná zastupitelstvu, které ji ze svého středu volí. Může vykonávat také přenesenou působnost, pokud tak stanoví zákon. Členem rady se však nemůže přeneseně stát občan jiného členského státu EU, jelikož nemůže kandidovat ani volit do zastupitelstva kraje. Rada kraje však může vydávat nařízení a kontroluje hospodaření obce dle rozpočtu. To je důležité z hlediska souladu s evropskou legislativou a financování EU fondy. Dalšími orgány a pozice v rámci správy kraje jsou hejtman, krajský úřad, ředitel krajského úřadu, výbory a komise. V případě jich se však významněji evropské prvky neprojevují.⁴⁹

3.3 Evropské aspekty územní samosprávy České republiky

V rámci této kapitoly konkrétně rozeberu a shrnu specifické oblasti územní samosprávy ČR, kde se projevuje členství v EU. Tedy oblast decentralizace, legislativy, participaci občanů jiných členských států na územní samosprávě, financování samospráv a hájení zájmů samospráv na celoevropské úrovni. Jak zmiňuji výše, ČR vstoupila do EU v roce 2004. To znamená, že patřila ke skupině zemí, jejichž vstup do Unie byl podmíněn splněním Kodaňských kritérií. Ty právě hovoří o nutnosti efektivní a fungující správy, která představuje platformu pro kvalitní spolupráci mezi členskými zeměmi, ale také jejich regiony, obcemi nebo jinými územně samosprávnými celky. Evropská unie klade důraz na demokratické a fungující systémy členských států, které jsou schopny plnit zásady a závazky vyplývající z členství v Unii. Vláda ČR počátkem roku 1998 schválila materiál nutný k postupu již rozběhlé reformy veřejné správy. V daných dokumentech byly vymezeny cíle jako uvedení postavení a úkolů územní samosprávy do souladu s ústavním pořádkem ČR

⁴⁷ § 31 - § 47 zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů

⁴⁸ § 1 - § 48 zákon 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

⁴⁹ § 57 - § 80 zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů

a dokumenty EU, zavedení potřebné decentralizace a dekoncentrace státní správy na orgány územní samosprávy nebo provedení dělby působnosti v samosprávě mezi obce a kraje. Nyní můžeme reflektovat, že orgány územní samosprávy konají jak v samostatné, tak v přenesené působnosti. To znamená, že z hlediska specifické oblasti decentralizace, EU působí na státy, aby v rámci agendy provedly decentralizaci a dekoncentraci úkolů na územní samosprávu. V České republice byla provedena reforma veřejné správy kvůli snaze zefektivnit tento systém, aby odpovídal Kodaňským kritériím.⁵⁰

Významnou novinkou pro českou územní samosprávu se po vstupu do EU stala skutečnost, že na místní samosprávě mohou participovat také občané jiných členských států EU, pokud mají trvalý pobyt na území dané obce ČR. To znamená, že mají aktivní i pasivní právo při volbách do zastupitelstva obcí. Dále mohou hlasovat v místním referendu, vyjadřovat se na zasedání zastupitelstva, podávat připomínky a nahlížet do návrhu rozpočtu obce a závěrečného účtu, požadovat projednání určité záležitosti orgánem obce, pokud tuto žádost podpoří alespoň 0,5 % občanů obce a podávat námítky a návrhy orgánům obce. Domnívám se, že jde o tendenci směřující k tomu pohlížet na občany členských států EU jako společnou skupinu neboli evropské občany. Nicméně v případě vyšší úrovně územní samosprávy, tedy u krajů už participovat nemohou.

Zastupitelstva a rady obcí a krajů musí při přijímání obecně závazných vyhlášek a nařízení dbát nutnosti souladu této komunální legislativy s evropským právem. To znamená, že vnitrostátní právní systém je ovlivněn evropským právem, právní předpisy ČR musí být v souladu s evropským právem a přeneseně potom i místní legislativa. Územně samosprávné celky také v rámci svých aktivit respektují zásady, jež Unie prosazuje. Jedná se o nediskriminaci, udržitelný rozvoj nebo péči o životní prostředí.

Zájmy územních samospráv jsou na úrovni EU hájeny díky Výboru regionů. Tam je ČR zastoupena 12 osobami. V čele české národní delegace ve Výboru regionů stojí Petr Osvald.⁵¹ Každý ze zástupců v české národní delegaci musí vykonávat volený mandát, do kterého byl zvolen v rámci obecních nebo krajských voleb. Nejprve kandidáty, na posty ve Výboru regionů zastupující ČR, schválí Asociace krajů ČR a Svaz měst a obcí ČR, následně je seznam těchto jmen schválen vládou ČR a nakonec je potřeba schválení těchto kandidátů Radou EU. Česká delegace se schází vždy před plenárním zasedáním Výboru

⁵⁰ POSTRÁNECKÝ, Josef. *Proces reformy veřejné správy v podmínkách ČR, její aktuální problémy a řešení*. In *Proces reformy a modernizácie verejnej správy na miestnej a regionálnej úrovni: zborník z celodenného seminára konaného dňa 25. októbra 2005 v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca v Bratislave*. SKYBA, Radovan (ed.). Praha: Oeconomica, 2005, s. 13 - 26

⁵¹ Ten je současně radní města Plzeň.

regionů, aby si vyjasnila a připravila společná stanoviska a prodiskutovala důležité otázky. Program těchto schůzek, které se zpravidla uskutečňují v Pražském domě v Bruselu, je připravován národním koordinátorem a následně schvalován předsedou národní delegace. Mezi hlavní priority české národní delegace patří kohezní neboli regionální politika, doprava, infrastruktura a rozvoj venkova.⁵²

Evropská unie zdůrazňuje účast samotného obyvatelstva při plnění veřejných úkolů a rozhodování. Tedy že decentralizace a právo na územní samosprávu posiluje demokratičnost systému. Hovoří o tom, že rozhodnutí mají být přijímána na co nejnižší úrovni státní správy či samosprávy, nejbližše občanovi, samozřejmě s ohledem na charakter daného problému.⁵³ Přímou účast v případě české územní samosprávy umožňují volby do zastupitelstva, obecní a referenda. Obyvatelé obce mohou také kandidovat na post zastupitele, potažmo radního či starosty pokud budou nejprve zvoleni na místo zastupitele. Posílit demokratičnost by podle některých odborníků mohla také přímá volba starostů obcí. Tato problematika je však v současné době pouze záležitostí veřejné diskuze.

Největší změnou pro českou územní samosprávu v souvislosti s členstvím v EU se stala možnost čerpat finanční podporu v rámci regionální neboli kohezní politiky EU. Česká republika v programovém období 2014 – 2020 může čerpat ze strukturálních a investičních fondů EU prostřednictvím 11 národních a regionálních programů částku 24 203 705 168 eur,⁵⁴ což představuje průměrně 2 302 eur na osobu. Nejvíce financí čerpá pro infrastrukturu dopravy a energie a to 6 242 761 019 eur. Pro efektivní veřejnou správu je vymezeno 180 722 273 eur. Dotace jsou využívány i na další oblasti, které se více či méně dotýkají obcí nebo krajů. Například životní prostředí, vzdělávání ale i výše zmíněný rozvoj infrastruktury. Je důležité zdůraznit, že regionální politika je pro Českou republiku velmi důležitá, protože od svého vstupu patří k zemím, kterým je v rámci této oblasti alokováno nejvíce financí. Problematika čerpání dotací z fondů EU spadá pod Ministerstvo pro místní rozvoj. To několikrát čelilo kritice kvůli neschopnosti dostatečně využívat finance nabízené zmíněnými fondy.⁵⁵

⁵² *National Delegation of Czech Republic*. [online]. Committee of the Regions, 2014 [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na

<<http://cor.europa.eu/en/about/nationaldelegations/Pages/delegation.aspx?country=Czech%20Republic>>.

⁵³ JONÁKOVÁ, Tereza. *Exkurs do problematiky organizace územní samosprávy v Evropské unii*. In *Evropská veřejná správa*. 1. vydání. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2015, s. 223

⁵⁴ Viz. Příloha 4 Diplomové práce

⁵⁵ *European structural and investment funds: Country data for Czech Republic*. [online]. European Commission, 2015 [cit. 26. února 2016]. Dostupné na <<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/CZ>>.

4 Současná územní samospráva Slovenské republiky

Slovenská republika je unitární a parlamentní stát s prvky decentralizace. Územní samosprávu tvoří obce a vyšší územní celky. Ústava Slovenské republiky zakládá právo občanů podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo prostřednictvím svých volených zástupců. Stejně tak cizinci s trvalým pobytem na území Slovenska mohou volit nebo být voleni do orgánů samosprávy obcí nebo vyšších územních celků. Díky této skutečnosti mohou participovat na územní samosprávě SR také občané jiných členských států EU, pokud mají na území dané obce a kraje trvalý pobyt. Hlava čtvrtá **Ústavy Slovenské republiky** je věnována územní samosprávě. Obce a vyšší územní celky jsou právnické osoby, které hospodaří s vlastním majetkem a finančními prostředky. Na svém území sdružují osoby, které zde mají trvalý pobyt. Obec se může sdružovat s jinými obcemi a vyšší územní celek pak s jinými vyššími územními celky. Územní samospráva je uskutečňována na shromáždění občanů, referendem na místní úrovni, referendem na úrovni vyšších územních celků, orgány obce nebo vyššího územního celku.⁵⁶

Povinnosti nebo omezení územní samosprávy může provést zákon nebo mezinárodní smlouva, kterou je Slovenská republika vázána. Stát do činnosti územní samosprávy může zasahovat pouze způsobem, který stanoví zákon. Obce i vyšší územní celky mohou vydávat **všeobecně závazná nařízení**. V oblasti samostatné působnosti územní samosprávy tato nařízení nesmí být v rozporu s Ústavou Slovenské republiky, ústavními zákony, zákony a mezinárodními smlouvami, kterými je Slovensko vázáno. To znamená, že zde platí mimo jiné povinnost souladu s evropskou legislativou. Při výkonu státní správy v přenesené působnosti mohou vydávat všeobecně závazná nařízení pouze na základě zmocnění zákonem. Tyto nařízení potom nesmí být v rozporu s Ústavou Slovenska, ústavními zákony, zákony, mezinárodními smlouvami, kterými je tato země vázána, nařízeními vlády, všeobecně závaznými předpisy ministerstev a dalších ústředních orgánů státní správy. Opět zde platí nutnost souladu s evropským právem. Na obec a vyšší územní celek může být na základě zákona přenesena část výkonu místní státní správy, kterou kontroluje a řídí vláda. Náklady na tento přenesený výkon státní správy pokrývají finance ze státního rozpočtu.⁵⁷

⁵⁶ Čl. 30 - 71 ústavní zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky

⁵⁷ Nižňanský, Viktor. *Slovenská republika – decentralizácia štátu*. In *Proces reformy a modernizácie verejnej správy na miestnej a regionálnej úrovni: zborník z celodenného seminára konaného dňa 25. októbra 2005 v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca v Bratislave*. SKYBA, Radovan (ed.). Praha: Oeconomica, 2005, s. 113 - 121

4.1 Obce

Obce představují **základní jednotku** územní samosprávy SR. Jedná se o veřejnoprávní korporace a právnické osoby. K roku 2002 bylo evidováno 2 891 obcí. Od roku 1989 můžeme sledovat mírně zvyšující se trend v počtu obcí této země. Primárním úkolem obce je v rámci samosprávy pečovat o územní rozvoj a potřeby obyvatel. Do samostatné působnosti řadíme například rozhodování ve věcech místních daní a jiných poplatků, údržba a správa veřejných komunikací, zajištění veřejně prospěšných služeb jako je nakládání s odpadem, veřejná městská doprava, veřejné osvětlení, péče o zeleň, dále ochrana životního prostředí, úkoly na úseku zdravotní péče a sociální pomoci a mnohé další. Obce vykonávají činnosti v samostatné působnosti, mimo to na ně může být zákonem přenesen výkon státní správy, pokud se to jeví jako racionálnější a efektivnější. Na základě těchto aktivit dochází k decentralizaci a dekoncentraci státní správy. Což také odpovídá požadavkům EU, která vyžaduje, aby rozhodnutí byla přijímána na co nejnižší úrovni, pokud je to možné. Obce hospodaří podle rozpočtu, který je znakem samostatnosti obce a je sestavován nově na každý rozpočtový rok. Mimo to od roku 2005 přijímají takzvaný víceletý rozpočet, který představuje nástroj finanční politiky obce, díky kterému jsou vyjádřeny plány na rozvoj území, naplňování potřeb obyvatel a další programy nejméně na tři rozpočtové roky. Běžné jednorozpočty potom vychází z tohoto víceletého rozpočtu. Obyvatelem obce je osoba, která má trvalý pobyt na území obce. Takováto osoba při splnění podmínek stanovených zvláštním zákonem se může účastnit samosprávy obce. Například smí volit a být volena do orgánů obce, hlasovat v místním referendu, účastnit se a vyjadřovat se na veřejných shromážděních, účastnit se zasedání zastupitelstva obce, podávat podněty a stížnosti k orgánům obce a další. Obce mohou zřizovat a být členem sdružení obcí nebo také mezinárodního sdružení územních celků a územních orgánů.⁵⁸ Přeshraniční spolupráci mezi obcemi podporuje EU. Prostřednictvím financí v rámci regionální politiky se snaží odstranit rozdíly mezi obcemi.

Obce mohou mezi sebou uskutečňovat hned několik forem spolupráce. Mezi ty patří smlouvy uzavřené s cílem uskutečnění konkrétního účelu nebo činnosti, smlouvy o zřízení společného obecního úřadu, smlouvy o zřízení sdružení obcí, zřízení právnické osoby podle zvláštního zákona. Společný obecní úřad je zřízen smlouvou, které jsou účastníky nejméně dvě obce. Vytvořením takového úřadu není zasahováno do identit jednotlivých obcí. Cílem je

⁵⁸ VOLKO, Viliam, Kiš, Miloslav. *Stručný prehľad vývoja územného a správneho členenia Slovenska* [online]. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, 2007 [cit. 28. prosince 2015]. Dostupné na <<http://www.minv.sk/?strucny-prehľad-vyvoja-uzemneho-a-spravneho-clenenia-slovenska>>.

zajistit činnosti produkované obecním úřadem, což by bylo neefektivní a neracionální provádět na úrovni každé obce zvlášť.⁵⁹

Z hlediska územní samosprávy SR a ve vztahu k jejím evropským aspektům má důležité postavení především zastupitelstvo a starosta. Obecní **zastupitelstvo** je voleno v přímých volbách na období 4 let, volení zástupci jsou nazýváni poslanci. Voleni jsou přímo na základě většinového volebního systému v jedno nebo více mandátových obvodech, které určí zastupitelstvo. Volit a být volena může každá osoba, která má v dané obci trvalý pobyt, dosáhla věku 18 let. Aktivní a pasivní volební právo z hlediska těchto voleb mají kromě občanů Slovenska i občané jiných členských států EU, pokud mají na území obce trvalý pobyt.⁶⁰

Počet členů zastupitelstva určí před volbami zastupitelstvo podle zákona.⁶¹ Má řadu funkcí, jedná se například o určování zásad hospodaření obce, schvalování rozpočtu obce, což může mít přeneseně vliv na čerpání dotací především z EU. Musí být také dodržena zásada, že schodek veřejného rozpočtu nesmí být větší než 3 % HDP, k čemuž rozpočty obcí také přispívají. Dále má zastupitelstvo za úkol vyhlášení místního referenda, usnášení se nad nařízeními, schvalování dohod o mezinárodní spolupráci obcí a další. EU podporuje mezinárodní spolupráci mezi územními celky i zapojení obyvatelstva do rozhodování s ohledem na daný problém. Nařízení obce, jak v samostatné, tak v přenesené působnosti musí být v souladu s evropským právem.⁶²

Starosta zastupuje obec navenek a jedná se současně o nejvyšší výkonný orgán obce. Je volen v přímých volbách. Mezi úkoly starosty patří především vedení a svolávání zasedání obecního zastupitelstva a rady, podpis jejich usnesení, rozhodování o nejrůznějších záležitostech obecní správy, o kterých není rozhodováno zastupitelstvem a další. To znamená, že také výrazně ovlivňuje směřování obce, jelikož se jedná o výkonný orgán. Z hlediska přímých voleb mají aktivní a pasivní právo také občané jiných členských států s trvalým pobytem na území obce SR. Dalšími orgány a pozicemi v rámci obecní samosprávy jsou rada,

⁵⁹ Metodický návod Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 202-2002/02103 z 11. apríla 2002 na vytváranie spoločných obecných úradov

⁶⁰ VOLKO, Viliam, Kiš, Miloslav. *Stručný přehled vývoje územního a správního členění Slovenska* [online]. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, 2007 [cit. 28. prosince 2015]. Dostupné na <<http://www.minv.sk/?strucny-prehľad-vývoja-územného-a-správneho-clenenia-slovenska>>.

⁶¹ Viz. Příloha 5 Diplomové práce

⁶² JEMELKA, Jaroslav. *Český zákon o obcích ve srovnání se slovenským zákonem o obecním zřízení*. [online]. Juristic, 26. května 2004 [cit. 16. dubna 2016]. Dostupné na <<http://spravni.juristic.cz/514415/clanek/spravni2.html>>.

obecní úřad, přednosta obecního úřadu, hlavní kontrolor a komise. Ty však nemají větší význam v souvislosti s evropskými aspekty územní samosprávy.⁶³

4.2 Vyšší územní celky

V rámci Slovenské územní samosprávy je vyšším územním a správním celkem samosprávný kraj. Orgány samosprávného kraje jsou zastupitelstvo a předseda. V současné době existuje **8 krajů**. Jedná se o veřejnoprávní korporaci, která sdružuje osoby s trvalým pobytem na jejím území. V rámci soukromoprávních vztahů jde o právnickou osobu. Hospodář s vlastním majetkem a financemi, může v rámci samostatné působnosti vydávat všeobecně závazná nařízení. V případě výkonu státní správy vydává nařízení pouze na základě zákona a v jeho mezích. V rámci samosprávy kraj pečuje o rozvoj jeho území a potřeby obyvatel. To znamená například zajištění programu pro sociální, kulturní a ekonomický rozvoj, projednávání a schvalování územního plánování, zřizování středních škol, rozvoj dalšího vzdělávání, ochrana životního prostředí, vytváření podmínek k rozvoji zdravotnictví a mnohé další. Mimo to vykonává činnosti i v rámci státní správy jako například v oblasti školství, zdravotnictví nebo dopravy. Svou činnost financuje z vlastních příjmů, ale také dotací ze státního rozpočtu či EU. Každoročně sestavuje rozpočet na období jednoho rozpočtového roku, mimo to je schvalován takzvaný víceletý rozpočet na období minimálně tří let. Od roku 2005 byla zvýšena finanční autonomie krajů, kdy byly posílněny jejich vlastní příjmy, a změnil se způsob přerozdělení daní. Obyvatelstvo kraje se může účastnit samosprávy. Obyvatelé mají v případě splnění podmínek stanovených zákonem aktivní a pasivní volební právo v rámci voleb do zastupitelstva kraje i jeho předsedy, mohou hlasovat v referendu vyhlášeném na území kraje, podávat stížnosti a jiné podněty k orgánům kraje nebo se účastnit zasedání zastupitelstva. To znamená, že je zde plněn standard EU, vyžadující zapojení obyvatelstva do rozhodování. Kraj při výkonu jeho samosprávy spolupracuje se státní správou, jinými samosprávnými kraji, obcemi, právnickými a fyzickými osobami, a může také spolupracovat s územními správními celky a státními orgány jiných států. Má právo být členem mezinárodních sdružení územních celků a orgánů.⁶⁴ Opět zde můžeme reflektovat princip partnerství a kooperace mezi regiony, což patří mezi zásady EU.

⁶³ § 10 - § 18 zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb., o obecnom zriadení

⁶⁴ VOLKO, Viliam, Kiš, Miloslav. *Stručný prehľad vývoja územného a správneho členenia Slovenska* [online]. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, 2007 [cit. 28. prosince 2015]. Dostupné na <<http://www.minv.sk/?strucny-prehľad-vyvoja-uzemneho-a-spravneho-clenenia-slovenska>>.

Zastupitelstvo kraje sestává z poslanců, kteří jsou voleni v přímých volbách na období čtyř let. Aktivní a pasivní volební právo mají kromě občanů Slovenska s trvalým pobytem na území obce také občané jiných členských států s trvalým pobytem v dané obci. Mezi úkoly zastupitelstva řadíme přijímání nařízení, která musí být v souladu s evropským právem, dále schvaluje rozpočet a závěrečný účet samosprávného kraje, což úzce souvisí s dotacemi z EU a se zásadou schodku maximálně 3 % HDP u veřejného rozpočtu. Také může vyhlašovat krajská referenda, jako důležitou součást participace na veřejném rozhodování, což EU podporuje. **Předseda** zastupuje kraj navenek a je volen obyvateli kraje v přímých volbách. Participovat na volbách mohou také občané jiných členských států EU s trvalým pobytem na území kraje. Dalšími orgány a pozicemi v rámci krajské samosprávy jsou podpředseda, úřad samosprávného kraje, ředitel a komise. Ty však nemají větší význam v souvislosti s evropskými aspekty územní samosprávy.⁶⁵

4.3 Evropské aspekty územní samosprávy Slovenské republiky

V rámci této kapitoly konkrétně rozeberu a shrnu specifické oblasti územní samosprávy SR, kde se projevuje členství v EU. Tedy oblast decentralizace, legislativy, participace občanů jiných členských států na územní samosprávě, financování samospráv a hájení zájmů samospráv na celoevropské úrovni. Slovenská republika se stala členem Evropské unie v roce 2004. Stejně jako ČR a Polsko pro vstup již musela splňovat Kodaňská kritéria. Slovensko tedy bylo nuceno provést reformy, jelikož integrace do EU vyžadovala velké úsilí ze strany veřejné správy. Ta byla předmětem, ale také nositelem změny. V roce 2000 vláda SR schválila koncepci modernizace a decentralizace veřejné správy. Současně se zavázala, že prostřednictvím reformy bude modernizovat demokratické fungování státu, bojovat proti korupci, usilovat o nediskriminaci, spravedlnost, svobodu, podporovat participaci lidu. Mimo jiné konstatovala, že tyto cíle nevycházejí pouze z vnitřní politiky státu, protože jejich naplnění je nezbytnou podmínkou pro vstup země do EU.⁶⁶

Současná podoba slovenské územní samosprávy je ovlivněna a dotvořena těmito reformami, které byly v zemi realizovány. Mimo jiné měly za cíl prostřednictvím decentralizace a modernizace vytvořit z územní samosprávy⁶⁷ významný a do značné míry

⁶⁵ § 11 - § 20 zákon č. 302/2001 Zb., o samosprávě vyšších územních celkov (zákon o samosprávných krajoch)

⁶⁶ NIŽŇANSKÝ, Viktor. *Decentralizácia na Slovensku: Bilancia nekonečného príbehu 1995 - 2005*. [online]. Úřad vlády Slovenské republiky, 12. listopadu 2014[cit. 17. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.komunal.eu/sk/projekty/decentralizacia/53-decentralizacia-na-slovensku-bilancia-nekonecneho-pribehu-1995-2005>>.

⁶⁷ To znamená z obecní i regionální úrovně neboli krajské.

samostatný článek veřejné správy, což umožňuje především samostatná působnost. Úkolem územní samosprávy je komplexní péče o rozvoj jejího území a subjektů na něm působících a to v souladu s rozvojovou politikou Slovenské republiky a po vstupu do EU, také v souladu s rozvojovou politikou EU.⁶⁸

Na územní samosprávě SR mohou participovat i občané jiných členských států EU, pokud mají trvalý pobyt na území dané obce a kraje SR. Mají totiž aktivní i pasivní volební právo z hlediska přímých voleb do zastupitelstev obcí a krajů, starostů i přednostů. Země plní zásady demokracie, decentralizace a tedy přijímání rozhodnutí na co nejnižší úrovni, pokud možno za účasti lidu. K naplňování těchto principů přispívá právě možnost obyvatel obce a kraje přímo volit zastupitelstvo obce a kraje, starostu obce, předsedu kraje, účastnit se referend nebo kandidovat na post poslance, starosty či přednosty. Mohou také iniciovat orgány obcí a krajů k vyřizování stížností či k tomu, aby se zabývaly jejich dalšími podněty. Zastupitelstva obcí a krajů mohou přijímat nařízení jako komunální legislativu, ta musí být však v souladu s evropským právem.

Zájmy slovenské územní samosprávy jsou na úrovni EU hájeny prostřednictvím Výboru regionů, kde má tato země 9 zástupců. Opět se dle pravidel Výboru regionů jedná o osoby, které byly ve své zemi zvoleny na post člena krajské nebo obecní samosprávy a nakonec schváleny Radou EU jako členové Výboru regionů. V čele slovenské národní delegace stojí předseda Milan Belica, který je současně předsedou územního kraje Nitra.⁶⁹

Slovensko v programovém období 2014 - 2020 může čerpat prostřednictvím 9 národních programů částku 15 329 374 992 eur,⁷⁰ což představuje průměrně 2 830 eur na osobu. Stejně jako ČR, investuje nejvíce finančních prostředků z dotací do dopravní a energetické infrastruktury a to 3 495 128 621 eur. Na efektivní veřejnou správu získalo 267 311 313 eur. Prostředky využívá také do jiných oblastí, které se úzce dotýkají obcí a krajů jako například sociální inkluze či vzdělávání. Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálního rozvoje nese hlavní odpovědnost za čerpání dotací z fondů EU, to znamená, že je označováno jako centrální řídicí orgán pro čerpání finanční podpory z EU.⁷¹

⁶⁸ KNEŽOVÁ, Jana. *Plánovanie územnej samosprávy v kontexte reformných zmien*. Košice: Univerzita Pavla Josefa Šafaříka v Košicích, 2011, s. 1 - 2

⁶⁹ *National Delegation of Slovakia*. [online]. Committee of the Regions, 2014 [cit. 17. dubna 2016]. Dostupné na <<http://cor.europa.eu/en/about/nationaldelegations/Pages/delegation.aspx?country=Slovakia>>.

⁷⁰ Viz. Příloha 6 Diplomové práce

⁷¹ *European structural and investment funds: Country data for Slovak Republic*. [online]. European Commission, 2015 [cit. 26. února 2016]. Dostupné na <<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/SK>>.

5 Současná územní samospráva Polské republiky

Polsko je unitárním decentralizovaným státem. Z hlediska územní samosprávy funguje správní členění na **obce, okresy a vojvodství**. Jednotky územní samosprávy se podílejí na výkonu veřejné moci, to znamená, že plní pod vlastním jménem a na vlastní odpovědnost podstatnou část veřejných úkolů. Mezi stupni územní samosprávy neexistuje vztah nadřízenosti a podřízenosti. Každá úroveň má své nezávislé kompetence.⁷²

Místní samospráva je zakotvena v Hlavě VII **Ústavy Polska**. Základní jednotkou územní samosprávy je obec neboli gmina, která plní všechny úkoly, které nejsou vymezeny jiným jednotkám vyšší úrovně. Územní samosprávné celky mají právní subjektivitu, mohou vlastnit majetek a musí být chráněny soudy. Vykonávají veřejné úkoly zaměřeny na uspokojování potřeb místní komunity. Mimo to na ně mohou být na základě zákona přenášeny další veřejné povinnosti, pokud se jedná o oprávněnou potřebu státu. Neboli můžeme hovořit o jakési přenesené působnosti. Příjmy jednotek územní samosprávy jsou vlastní i všeobecné dotace a účelové dotace ze státního rozpočtu. Po vstupu do EU získávají tyto jednotky také příjmy z fondů EU. Ústava zmiňuje, že členové samosprávných společenství mohou rozhodovat v referendu o záležitostech týkajících se jejich komunity, včetně odvolání přímo voleného orgánu územního samosprávného celku. Tato skutečnost posiluje možnost obyvatel spolurozhodovat o řadě záležitostí s ohledem na charakter problému. Takovéto aktivity v rámci územní samosprávy jsou EU hodnoceny pozitivně. Jednotky územní samosprávy mají právo se sdružovat a vstupovat do mezinárodních sdružení s místními a regionálními společenstvími jiných států.⁷³ Polská územní samospráva tedy splňuje priority EU. Decentralizace systému v podobě práv na územní samosprávu je zakotvena v ústavním pořádku země. Jednotky územní samosprávy mohou získávat finanční prostředky z fondů EU, které přispívají ke snižování a odstraňování rozdílů mezi jednotlivými regiony uvnitř Unie a občané mohou participovat na samosprávě hned několika způsoby.

5.1 Obce

Obec je **základní jednotkou** územní samosprávy v Polsku, vykonává činnost ve prospěch svých občanů pod vlastním jménem a na svou odpovědnost. Rada ministrů nařízením rozhoduje například o vzniku, spojení, zániků obcí a vymezení jejich hranic. Takové nařízení může být vydáno na základě žádosti obecní rady. Rozhodnutí vyžaduje také

⁷² JONÁKOVÁ, Tereza. *Exkurs do problematiky organizace územní samosprávy v Evropské unii*. In *Evropská veřejná správa*. 1. vydání. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2015, s. 273

⁷³ Čl. 163 – Čl. 172 Dz. U. 1997, Nr 78, poz. 483

předchozí konzultaci s ohledem na veřejné mínění. To znamená, že i v rámci tohoto procesu je zapojeno obyvatelstvo obce. Jednotky územní samosprávy mohou vydávat místní legislativu. Tento úkol plní především rada, ve výjimečných případech mohou legislativu vydávat osoby stojící v čele dané jednotky. Důležitým aspektem je skutečnost, že tyto předpisy musí být v souladu s vnitrostátní právním systémem, ale také s evropským právem.⁷⁴

V současné době je v Polsku okolo 2500 obcí neboli **gmin**. Žádná obec nemá méně než tisíc obyvatel. Mezi úkoly samosprávy obce patří například údržba veřejných komunikací, organizace dopravního provozu, zajišťování veřejného pořádku, územní plánování, hospodaření s majetkem obce, ochrana životního prostředí, odpadové hospodářství, správa mateřských a základních škol, sociální služby, zdravotnictví, veřejná hromadná doprava a mnohé další. Zákon stanoví, které úkoly jsou povinné. Může také uložit obci povinnost plnit příkazy státní správy nebo organizovat volby či referenda. Některé úkoly mohou být přeneseny ze státní správy na úroveň obce na základě dohody příslušných orgánů. Obce mohou spolupracovat a vytvářet svazky za účelem spolupráce na konkrétních projektech nebo plnění některých veřejných úkolů. Obcí může být uspořádáno místní referendum. Zákon o obecním referendu rozlišuje mezi jeho fakultativní a obligatorní podobou. Povinné referendum se koná v případě rozhodování o odvolání obecní rady nebo sebezdanění občanů. Fakultativní referendum je přípustné o nejrůznějších otázkách. Podmínkou k vypsání referenda je nutná iniciace obecní radou nebo podpora minimálně 10 % oprávněných voličů obce. Pokud dojde k neshodě mezi oprávněnými voliči a obecní radou ve věci konání referenda, rozhoduje správní soud. Nejčastěji jsou referenda iniciována samotnými občany a nejfrekventovanějším důvodem je pak rozpuštění obecní rady. Tato skutečnost posiluje demokratičnost systému a zvyšuje kontrolu obyvatelstva nad jimi zvolenými zástupci.⁷⁵

Z hlediska europeizace územních samospráv obcí v Polsku a jejich orgánů jsou pro nás důležité především obecní rada a starosta. Jedná se o hlavní orgány obce. **Obecní rada** neboli rada gminy rozhoduje o nejrůznějších záležitostech obce s výjimkou otázek, o nichž se rozhoduje v referendu. Funkční období je čtyřleté. Volena je ve všeobecných, přímých a tajných volbách. Aktivní i pasivní volební právo mají kromě polských občanů s trvalým pobytem na území obce, také občané ostatních členských států EU, pokud mají také na území obce trvalý pobyt. Počet radních se odvíjí od počtu obyvatel v obci.⁷⁶ Rada schvaluje rozpočet obce, což je důležité z hlediska dodržování zásady EU, že veřejný rozpočet nesmí mít větší

⁷⁴ Čl. 1 – Čl. 4 Dz. U. z 1990 r. Nr 16, poz. 95

⁷⁵ JÜPTNER, Petr, POLINEC, Martin. *Evropská lokální politika 2*. 1. vydání. Praha: Institut politologických studií FSV UK, 2009. s. 237 - 244

⁷⁶ Viz. Příloha 7 Diplomové práce

schodek než 3 % HDP a tedy rozpočty obcí tvoří veřejný rozpočet. Dále se zabývá podněty obyvatel, to znamená, že je mohou podávat i občané jiných členských států EU s trvalým pobytem na území polské obce. Vydává místní legislativu, která musí být v souladu s evropským právem. **Starosta** je výkonným orgánem obce. Od roku 2002 je starosta volen přímo, dříve byl volen obecní radou. Kandidátem na starostu může být občan Polska, který dosáhl věku 25 let. Starostu tedy mohou volit nebo mohou být zvoleni za starostu pouze občané Polska. Nicméně starosta připravuje návrhy a realizuje usnesení rady obce, hospodaří s majetkem obce, realizuje schválený rozpočet, připravuje návrh rozpočtu, vydává pořádkové předpisy a uskutečňuje další činnosti vymezené zákonem. To znamená, že z hlediska problematiky europeizace může mít přenesený vliv na čerpání evropských dotací obcemi, odpovídá spolu s radou za řádné využití získaných financí. Pořádkové předpisy, které výjimečně vydává, pak musí být opět v souladu s evropským právem. Dalšími orgány a pozicemi v rámci samosprávy obce jsou obecní úřad, tajemník, pokladník a komise. Ty však nemají větší význam z hlediska evropských aspektů obecní samosprávy v Polsku.⁷⁷

5.2 Okresy

Okres neboli **powiat** je samosprávná územní jednotka, která plní zvláštní veřejné úkoly pod vlastním jménem a na svou odpovědnost. Má právní subjektivitu a její nezávislost je pod soudní ochranou. Mezi činnostmi samosprávného okresu patří vzdělávání veřejnosti, podpora zdraví, sociální pomoc, podpora rodiny a pěstounské péče, podpora pro osoby se zdravotním postižením, cestovní ruch, propagace okresu, ochrana spotřebitele, veřejný pořádek a bezpečnost, katastr a správa nemovitostí, zemědělství, lesnictví, rybářství, činnost v oblasti telekomunikace a další činnosti stanovené zákonem. Zákon může stanovit některé záležitosti spadající do působnosti okresu jako úkoly státní správy prováděné okresem. Okres může uzavírat vládní smlouvy o plnění některých úkolů státní správy. Úkoly okresu nesmí zasahovat do činností obcí. Okres může přenést na základě vzájemné dohody některé kompetence na zainteresovanou obec. Okres může spolupracovat s jinými okresy, jednotkami místní správy a být členem ve sdružení a svazích jednotek územní samosprávy. To znamená, že Polsko podporuje partnerství jednotek územní samosprávy s územně samosprávnými útvary uvnitř státu i jiných zemí. To mimo jiné přispívá k lepší spolupráci uvnitř Unie.⁷⁸

⁷⁷ CZUDEK, Damian, KOZIEL, Michal. *Právní rozbor pro e-learningový modul v rámci projektu „Strategie integrované spolupráce Česko – polské příhraničí“*. [online]. Centrum polského práva, 2012 [cit. 8. února 2016]. Dostupné na <<http://www.centrumpp.org/publikacje/>>.

⁷⁸ Čl. 1 – Čl. 7a Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 578

V současné době v Polsku existuje necelých 400 okresů. Dělíme je na zemské okresy a městské okresy, což jsou velká města, kterým je současně přiznána funkce okresu. Jedná se o města, které mají počet obyvatel nad 100 000. Primárně jsou upravovány zákonem o samosprávě obcí, ale v případě splnění podmínek jsou jim přiděleny některé pravomoci podle zákona o samosprávě okresů. Funkce orgánů v městských okresech plní rada města a prezident města.⁷⁹

Z hlediska okresní samosprávy Polska a ve vztahu k jejím evropským aspektům má důležité postavení především rada okresu neboli rada powiatu a zarzad jehož členem je i starosta. **Rada okresu** je zákonodárným a kontrolním orgánem. Členové jsou voleni na 4 roky v přímých volbách. Počet radních je stanoven v rozmezí 15 až 29 podle počtu obyvatel daného okresu. Rada powiatu vykonává podobné úkony jako rada gminy, avšak pro území celého powiatu neboli okresu. Například navrhuje a schvaluje lokální legislativu, která musí být v souladu s evropským právem, schvaluje rozpočet okresu a plní další úkoly. Z hlediska voleb však mohou participovat pouze polští občané s trvalým pobytem na území daného okresu. Rada také může pro okres čerpat dotace z EU.⁸⁰

Zarzad neboli zarzad powiatu je výkonný orgán okresu, který sestává ze starosty, místostarosty a dalších členů. Zpravidla se skládá celkem z 3 až 5 osob. Rada okresu volí starostu, ten potom navrhne ostatní členy zarzadu, které opět volí rada. Zarzad plní řadu činností jako například plní rozpočet okresu, provádí usnesení rady a další. To znamená, že spolu s radou okresu ovlivňuje celkové směřování okresu, což se přeneseně promítá v čerpání dotací, souladu místní legislativy s evropskou či plnění dalších zásad decentralizace uznávaných EU. Dalšími orgány a posty z hlediska okresu jsou úřad okresu, tajemník, pokladník a komise. Nemají však větší význam z hlediska evropských prvků okresní samosprávy Polska.⁸¹

5.3 Vojvodství

Můžeme připodobnit k českému kraji. Jedná se o jednotku územní samosprávy neboli samosprávné společenství občanů na určitém území. Na úrovni vojvodství vedle sebe působí orgány územní samosprávy i státní správy. Nyní je Polsko rozděleno na **16 vojvodství**.

⁷⁹ CZUDEK, Damian, KOZIEL, Michal. *Právní rozbor pro e-learningový modul v rámci projektu „Strategie integrované spolupráce Česko – polské příhraničí“*. [online]. Centrum polského práva, 2012 [cit. 8. února 2016]. Dostupné na <<http://www.centrumpp.org/publikace/>>.

⁸⁰ Čl. 9 – Čl. 21 Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 578

⁸¹ CZUDEK, Damian, KOZIEL, Michal. *Právní rozbor pro e-learningový modul v rámci projektu „Strategie integrované spolupráce Česko – polské příhraničí“*. [online]. Centrum polského práva, 2012 [cit. 8. února 2016]. Dostupné na <<http://www.centrumpp.org/publikace/>>.

Při své činnosti nesmí zasahovat do samostatnosti obcí a okresů. Občané vojvodství se mohou podílet na jeho samosprávě prostřednictvím voleb, referenda nebo orgánů místní samosprávy. Referendum může být realizováno ohledně každé významné otázky týkající se územní samosprávy. Referendum může iniciovat sejmik vojvodství nebo 1/10 oprávněných voličů. Samospráva vojvodství provádí veřejné úkoly pod vlastním jménem a na svou odpovědnost. Hospodaří dle vlastního rozpočtu a může vstupovat do právních vztahů díky své právní subjektivitě. Určuje strategii rozvoje celého regionu. Samospráva vojvodství také provádí politiku rozvoje regionu prostřednictvím vytváření podmínek pro ekonomický růst, udržování a rozvoje technické a sociální infrastruktury, získávání soukromých a veřejných prostředků pro plnění veřejných služeb, provádění činnosti zaměřené na vzdělávání občanů, racionálního a udržitelného nakládání s přírodními zdroji, podpory vědy a výzkumu, ochrany kultury a podpory nových příležitostí.⁸² Na jeho samosprávě nemohou participovat občané jiných členských států EU. Samospráva vojvodství z hlediska evropské problematiky je důležitá především kvůli ovlivňování strategického rozvoje celého regionu a tedy čerpání financí od EU, aby byla pomocí nich rozvinuta například infrastruktura, vzdělávání nebo lidský růst. A díky tomu se pak tyto regiony mohou dostat na úroveň jiných vyspělých oblastí EU.

Mezi orgány, které mají význam z hlediska evropských prvků samosprávy vojvodství, patří sejmik a zarzad. **Sejmik** je zákonodárným a kontrolním orgánem vojvodství. Domnívám se, že lze připodobnit zastupitelstvu českého kraje. Jeho členové jsou voleni přímo na období čtyř let, jejich počet se odvíjí od počtu obyvatel vojvodství. Do pravomocí sejmiku patří například vypracování místní legislativy, přijetí regionální strategie pro rozvoj, schvalování rozpočtu vojvodství, přijetí usnesení o účasti v mezinárodních asociacích a mnohé další.⁸³ Což vše přeneseně souvisí se zásadami a problematikou EU.

Zarzad je kolektivním výkonným orgánem vojvodství s maximálně pěti členy. Skládá se z maršálka jednoho nebo dvou vicemaršálků a ostatních členů. V čele vojvodství stojí maršálek. K úkolům zarzadu patří realizace usnesení sejmiku, hospodaření s majetkem vojvodství, realizace rozpočtu, rozvoje a strategie vojvodství a další činnosti. Důležitá je především skutečnost, že realizuje rozpočet a strategii rozvoje vojvodství. To znamená, že se jedná o koncepty, které jsou v souladu s rozvojovými programy EU, a tedy tento orgán přispívá k jejich naplňování. Zarzad je volen a odvoláván sejmikem. Mezi další orgány a funkce v rámci vojvodství řadíme úřad vojvodství, komise, pokladníka nebo vojvodu, který vykonává v rámci vojvodství státní správu a dohlíží na úkoly, které stát stanovil pro

⁸² Čl. 1 – Čl. 11 Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 576

⁸³ Čl. 15 – Čl. 23 Tamtéž

samosprávu. Tyto orgány a posty však z hlediska evropských prvků samosprávy nemají větší význam.⁸⁴

5.4 Evropské aspekty územní samosprávy Polské republiky

V rámci této kapitoly konkrétně rozeberu a shrnu specifické oblasti územní samosprávy Polska, v nichž se projevuje unijní členství. Tedy oblast decentralizace, legislativy, participaci občanů jiných členských států na územní samosprávě, financování samospráv a hájení zájmů samospráv na celoevropské úrovni.

Veřejná správa v Polsku procházela od roku 1989 četnými reformami a reorganizací, což samozřejmě přineslo ve výsledku řadu změn. Správní reformy představovaly širší proces. Radikální změna byla provedena z hlediska dělby moci mezi centrální státní správu a územní samosprávu. Pokračující reformy byly v pozdějších letech motivovány také v souvislosti s plánovaným vstupem do EU. Byla potřeba zrealizovat decentralizaci a modernizaci veřejné správy a potažmo územní samosprávy, aby plně odpovídaly evropským standardům.⁸⁵ V roce 1999 se územní samospráva Polska stala třístupňová díky tomu, že vedle samosprávy obcí byla zavedena okresní samospráva a samospráva do vojvodství. Což znamenalo decentralizaci a dekoncentraci některých úkolů z centra na nové stupně územní samosprávy.⁸⁶ Polsko se stalo členem EU v roce 2004, a proto také muselo splňovat Kodaňská kritéria hovořící mimo jiné o fungující správě státu.

Co se týče možnosti participace státních občanů jiných členských států na územní samosprávě Polska, v legislativě nalezneme to, že tyto cizinci mají aktivní a pasivní volební právo pouze z hlediska voleb do rad obcí a to pokud mají na území dané obce trvalý pobyt. V případě voleb starosty a orgánů vyšších úrovní samosprávy tato oprávnění nemají. Nicméně mohou se zajímat o záležitosti územních samospráv a iniciovat orgány k aktivitě a řešení případných problémů. Polská územní samospráva také plní priority EU díky snaze přijímat některá rozhodnutí na co nejnižší úrovni ať už díky decentralizaci v rámci třístupňové územní samosprávy nebo také díky pořádaným referendům v rámci samosprávy.

Zájmy územní samosprávy Polska jsou na úrovni EU hájeny ve Výboru regionů 21 zástupci. Polská národní delegace prosazuje zájmy Výboru regionů a tedy územních

⁸⁴ JONÁKOVÁ, Tereza. *Exkurs do problematiky organizace územní samosprávy v Evropské unii*. In *Evropská veřejná správa*. 1. vydání. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2015, s. 274

⁸⁵ ARCIMOWICZ, Jolanta. *Między Weberowską biurokracją a new public management*. In *Pomiędzy i wewnątrz: Instytucje, organizacje i ich działania*. PAVLAK, Mikołaj, SROKOWSKI, Łukasz (ed). Varšava: IPSiR UW, 2014, s. 75 - 76

⁸⁶ GRZYWA BAGÁROVÁ, Martina. *Reforma veřejné správy v Polsku*. [online]. Moderní obec, 25. ledna 2000 [cit. 21. dubna 2016]. Dostupné na <<http://moderniobec.cz/reforma-verejne-spravy-v-polsku-2/>>.

samospráv na půdě EU, ale i samotného Polska. Národní delegace také informuje Unijní fórum o politických tématech a otázkách, která jsou pro místní a regionální samosprávu v Polsku aktuální a důležité. Polští zástupci také pořádají akce a politická setkání Výboru regionů ve svých domovských městech. Během polského předsednictví v Radě EU v roce 2011 členové polské delegace Výboru regionů iniciovali řadu událostí a setkání. Delegace se schází před každým plenárním zasedáním, aby prodiskutovala a vyjasnila si společná stanoviska. Na tato setkání jsou zváni zástupci z polské vlády, evropských institucí i experti na nejrůznější problematiku. To umožňuje členům národní delegace prosazovat zájmy územních samospráv a mít větší vliv na vnitrostátní i evropský rozhodovací proces. Předsedou polské národní delegace ve Výboru regionů je Marek Woźniak, který byl v Polsku zvolen do pozice maršálka vojvodství Velkopolska. Všichni členové národní delegace jsou osoby, které byly zvoleny na některý z postů v polské územní samosprávě. Seznam kandidátů schvalují sdružení územní samosprávy v Polsku, komise vlády, formálně premiér a následně Komise pro evropské záležitosti Parlamentu Polska. Nakonec jsou kandidáti jmenováni Radou EU.⁸⁷

I pro Polsko představuje možnost čerpat finanční prostředky z fondů EU významnou výhodu, kterou využívá pro řadu projektů. Účelem je odstranění rozdílů mezi jednotlivými členskými státy a především jejich regiony uvnitř Evropské unie. V programovém období 2014 – 2020 těží Polsko prostřednictvím 24 národních a regionálních programů ze strukturálních a investičních fondů částku 85 995 961 607 eur.⁸⁸ To představuje průměrně 2 262 eur na osobu. Nejvíce financí je využito pro dopravní a energetickou infrastrukturu, jde o 23 868 124 755 eur. V případě efektivní veřejné správy se jedná o 172 303 025 eur. Finance směřují i do dalších oblastí souvisejících s obcemi, okresy a vojvodstvími jako je vzdělávání, sociální inkluze, inovace a další. Centrálním orgánem koordinujícím čerpání finanční podpory v rámci regionální politiky na území Polska je Ministerstvo pro rozvoj.⁸⁹

⁸⁷ *National Delegation of Poland*. [online]. Committee of the Regions, 2014 [cit. 21. dubna 2016]. Dostupné na <<http://cor.europa.eu/en/about/nationaldelegations/Pages/delegation.aspx?country=Poland>>.

⁸⁸ Viz. Příloha 8 Diplomové práce

⁸⁹ *European structural and investment funds: Country data for Poland*. [online]. European Commission, 2015 [cit. 26. února 2016]. Dostupné na <<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/PL>>.

6 Současná územní samospráva Spolkové republiky Německo

Německo je federálním státem, který se skládá z **16 spolkových zemí**. V případě tří se jedná o samostatná města se zvláštním statutem neboli Stadtstaat a to Bremen, Berlín a Hamburg. Šestnáct spolkových zemí a Spolek neboli Bund tvoří dohromady jeden stát. Z hlediska územní samosprávy hovoříme o třech základních úrovních a to zemské, okresní a obecní. V některých zemích se mimo to setkáváme ještě s kraji typickými například pro Bavorsko nebo vládními kraji u Hesenska. Jedná se o meziúroveň stojící mezi zeměmi a okresy, která nemá volené orgány a vykonává přenesenou působnost.⁹⁰

V **Základním zákoně** Spolkové republiky Německo neboli Ústavě nenalezneme hlavu výhradně věnovanou územní samosprávě jako je tomu u jiných zemí EU, jelikož většina záležitostí v souvislosti s obcemi, okresy a případně kraji je upravena zvláštními zákony na úrovni jednotlivých zemí. To znamená, že mezi výlučné záležitosti, které si upravují samotné spolkové země, patří mimo jiné organizace veřejné správy, včetně komunální úrovně.⁹¹ Nicméně článek 28 se zmiňuje, že ve spolkových zemích, okresech a obcích musí být lidé zastoupeni orgány, jejichž složení je určeno ve všeobecných, rovných, přímých, svobodných a tajných volbách. Při volbách v okresech a obcích mohou volit a být voleni, v případě splnění určitých podmínek, kromě německých občanů s trvalým pobytem v dané oblasti, také státní občané některého z členských států EU. Pokud mají na území obce či okresu trvalý pobyt. Důležité je však zmínit, že z hlediska pasivního volebního práva občanů jiných členských států EU, existují určité odlišnosti u jednotlivých spolkových zemí a jejich regionů. Ústava také zaručuje právo obcí regulovat všechny místní záležitosti na vlastní odpovědnost a v mezích zákona a stejně tak okresy v mantinelech vymezených zákony mají právo na samosprávu. Autonomie těchto jednotek souvisí s jejich vlastní finanční odpovědností. Federace pak musí zaručit, že ústavní pořádek země bude odpovídat lidským právům a základním svobodám.⁹²

6.1 Země

Jak zmiňuji výše, Německo je spolkovým státem, kdy je na zemské úrovni vykonávána správa a určité pravomoci jednotlivými šestnácti spolkovými zeměmi, které mají

⁹⁰ PITROVÁ, Miroslava. *Obce ve Spolkové republice Německo - vývoj a současný stav*. [online]. E-Polis.cz, 4. června 2008 [cit. 11. února 2016]. Dostupné na <<http://www.e-polis.cz/clanek/obce-ve-spolkove-republice-nemecko-vyvoj-a-soucasny-stav.html>>.

⁹¹ PITROVÁ, KUBATOVÁ, Miroslava. *Německá komunální politika: bavorské a saské obce*. 1. vydání. Praha: ARSCI, 2014, s. 25

⁹² Čl. 28 Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland vom 23. Mai 1949 (BGBl. S. 1), zuletzt geändert durch Artikel 1 des Gesetzes vom 23. 12. 2014 (BGBl. I S. 2438)

řadu kompetencí jako je například právo na vlastní zákonodárný proces. Každá spolková země má **vlastní ústavu, parlament a vládu**. To znamená, že země vykonávají jakousi územní správu a státní správu. Nicméně práva a povinnosti všech občanů Německa jsou stejná bez ohledu na příslušnost k jednotlivé spolkové zemi. To znamená, že Spolek neboli Bund jednotlivým zemím stanoví, v jakých oblastech mohou vyvíjet zákonodárnou činnost a naopak kde si Spolek určí výlučnou pravomoc. Jedná se například o zahraniční politiku, kde má Spolek dominantní postavení, ale země se souhlasem spolkové vlády mohou také vyvíjet určitou spolupráci s jinými státy. Výlučnými záležitostmi Spolku jsou dále poštovníctví, obrana obyvatelstva, státní školství, telekomunikace, dříve měna, dnes už se jedná o výlučnou pravomoc EU, protože je Německo součástí eurozóny. To znamená, že přijalo společnou měnu euro. Spolková vláda dohlíží na to, zda je spolkové právo dodržováno v jednotlivých zemích. Vlády spolkových zemí dozorují dodržování zákonů, upozorňují na případné porušování a vyžadují sjednání nápravy. Spolkové zákony mají přednost před zákony vydanými na zemské úrovni. Což znamená, že spolkové právo ruší právo zemské, pokud je s ním v rozporu. Německo je klasickým případem kooperativního federalismu. Fungování státu je totiž založeno na vzájemné závislosti a kooperaci spolkových zemí a Spolku. V současné době můžeme sledovat snahy bohatších zemí na větší nezávislost ve vztahu ke Spolku. Celkově však můžeme zhodnotit, že Spolek má hlavní část zákonodárné pravomoci. Významnější vliv spolkových zemí vidíme ve zdravotnictví, sociální politice, kultuře, ekologii a výše zmíněné veřejné správě. To však sebou nese i vyšší finanční zátěž, kterou nejsou schopny všechny nezávisle unést. Ústavní řády zemí musí být v souladu se zásadami, na nichž je Spolková republika Německo postavena. Jde o demokratický, republikánský a právní princip. Pokud země neplní své závazky, které pro ni plynou ze Spolkové Ústavy nebo jiného federálního zákona, může spolková vláda učinit nezbytná opatření k tomu, aby země své povinnosti začala dodržovat.⁹³ Vzhledem k izolované tvorbě systémů v rámci každé spolkové země je územní samospráva v Německu poměrně nesourodá.⁹⁴

Komunální ústavy jsou právní normy upravující a regulující komunální uspořádání. Jejich podoba, ale také konkrétní názvy se ve spolkových zemích liší. Většinou se hovoří o

⁹³ PITROVÁ, Miroslava. *Obce ve Spolkové republice Německo - vývoj a současný stav*. [online]. E-Polis.cz, 4. června 2008 [cit. 11. února 2016]. Dostupné na <<http://www.e-polis.cz/clanek/obce-ve-spolkove-republice-nemecko-vyvoj-a-soucasny-stav.html>>.

⁹⁴ ŠIMEK, Filip. *Komparace správního systému ČR a SRN se zaměřením na územní samosprávu*. [online]. E-Polis.cz, 13. července 2013 [cit. 11. února 2016]. Dostupné na <<http://www.e-polis.cz/clanek/komparace-spravniho-systemu-cr-a-srn-se-zamerenim-na-uzemni-samospravu.html>>.

obecním pořádku či uspořádání a okresním pořádku. Tyto právní předpisy musí být v souladu s právem EU.⁹⁵

6.2 Okresy

Okresy neboli Landkreise jsou územní administrativní jednotky, které stojí na úrovni mezi zeměmi a obcemi. V současné době existuje v Německu okolo **323 okresů**.⁹⁶ Jedná se o veřejnoprávní korporace s právem na samosprávu zakotveným ve Spolkové Ústavě. Území okresu tvoří vždy několik obcí. Okresy realizují činnosti, které jsou administrativně a finančně příliš náročné pro menší obce. Jedná se například o zřizování nemocnic, odborných škol, speciálních škol, výstavbu silnic a jiné. Na druhou stranu okresy také vykonávají úkoly, které na ně přenesl stát prostřednictvím zákona. To znamená, že se zde setkáváme se samostatnou i přenesenou působností. Správním a rozhodovacím orgánem okresu je okresní zastupitelstvo, jehož členové jsou zvoleni obyvatelstvem. Landrat je správním úředníkem, který stojí v čele německého okresu. Jedná se tedy o předsedu okresního zastupitelstva a vedoucího okresní správy. **Okresní řády** se v rámci jednotlivých spolkových zemí **liší** a setkáváme se s významnými rozdíly. Rozdílné je také názvosloví orgánů působících v okresní správě. Kvůli omezenému rozsahu nejsou v diplomové práci rozepisovány jednotlivě.⁹⁷

U okresní úrovni zákon stanovuje aktivní a pasivní volební právo i pro státní příslušníky jiných členských států EU, což v případě zemské úrovně není možné. Okresy představují dozorčí a kontrolní seskupení pro obce. Zvláštní postavení mají některá města, která díky svojí velikosti získala status okresu, hovoříme o tzv. městských okresech neboli Stadtkreis. Ty mají současně status obce i města. Nicméně nevytváří okresní orgány, jejich úkoly vykonávají městské instituce.⁹⁸

⁹⁵ PITROVÁ, KUBATOVÁ, Miroslava. *Německá komunální politika: bavorské a saské obce*. 1. vydání. Praha: ARSCI, 2014, s. 27 - 28

⁹⁶ PROVAZNIKOVÁ, Romana, SEDLÁČKOVÁ, Olga. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. 2. vydání. Praha: Grada, 2009. s. 21

⁹⁷ BESECKE, Anja. *Die kommunale Selbstverwaltung*. [online]. ARL, 2016 [cit. 18. února 2016]. Dostupné na <<http://www.arl-net.de/commin/planning-germany/34-die-kommunale-selbstverwaltung>>.

⁹⁸ PITROVÁ, Miroslava. *Obce ve Spolkové republice Německo - vývoj a současný stav*. [online]. E-Polis.cz, 4. června 2008 [cit. 11. února 2016]. Dostupné na <<http://www.e-polis.cz/clanek/obce-ve-spolkove-republice-nemecko-vyvoj-a-soucasny-stav.html>>.

6.3 Obce

V současné době existuje v Německu asi **13 854 obcí**.⁹⁹ Představují **základní jednotky územní samosprávy**, které jsou si formálně rovny z hlediska své autonomie. Vykonávají samostatnou působnost, kterou jim garantuje Ústava, ale i přenesenou působnost, kdy stát na ně deleguje některé úkony státní správy. Hovoříme o typickém příkladu smíšeného systému. Obce si však nejsou rovny z hlediska své územní velikosti, počtu obyvatel, finanční síly nebo politického vlivu v celostátním systému. Zadluženost a finanční rozdíly mezi obcemi se snažili odstranit prostřednictvím finančních příspěvků Spolek i staré spolkové země. I přesto rozdíly mezi obcemi nejsou zcela překonány. U všech spolkových zemí a jejich místní samospráv je realizována implementace Evropské charty místní samosprávy. Přesto, jak je zmiňováno výše, se obce v řadě znaků liší. Ještě do devadesátých let jsme z hlediska německých obcí rozlišovali čtyři základní typy, některé v současnosti nadále přetrvávají, jiné splynuly. V případě starostovského uspořádání se jednalo o dualistický princip správy. Vystupovaly zde především dva orgány a to starosta a obecní rada, kdy starosta měl zásadní postavení. Byl volen nepřímo obecní radou, stál v čele obecní rady, zastupoval obec navenek a byl šéfem obecní správy. Dalším systémem bylo severoněmecké radní uspořádání s hlavním postavením obecní rady. Vycházel z monistického principu správy, kdy obecní správu vykonávala pouze obecní rada, které předsedal nepřímo volený starosta. Vrcholným správcem obce byl ale ředitel, který byl přímo odpovědný radě. Tyto dva systémy už nejsou využívány. V současné době se v Německu setkáváme pouze s jihoněmeckým radním a nepravým magistrátním uspořádáním. **Jihoněmecký radní systém** je v Německu nejvíce rozšířený. Silné postavení má starosta, který je v základní podobě tohoto systému volen přímo občany obce. Díky tomu je systém hodnocen jako více legitimní. Starosta předsedá radě, všem výborům, je hlavním šéfem obecní správy, zastupuje obec navenek. Naproti němu stojí občany volená obecní rada. Typicky je toto uspořádání využíváno v obcích Bavorska. V případě **magistrátního uspořádání** jde o systém typický pro Hesensko. Výkonným orgánem obce je kolegiální magistrát, který je volen nepřímo. Sestává ze starosty a dalších členů. Tato instituce zastupuje obec navenek a výlučně vykonává všechna nařízení. Občané pak volí obecní radu i starostu. Hlavními rozdíly mezi těmito systémy jsou v délce volebního

⁹⁹ PROVAZNÍKOVÁ, Romana, SEDLÁČKOVÁ, Olga. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. 2. vydání. Praha: Grada, 2009. s. 21

období, pravomocích nebo způsobu volby. To má pak za následek různé politické výsledky a fungování samospráv napříč spolkovými zeměmi.¹⁰⁰

Z hlediska europeizace obecní samosprávy a jejich orgánů jsou pro nás v případě Německa důležité především dva orgány a tedy rada obce v některých částech Německa zastupitelstvo obce a starosta. Oba orgány jsou voleny v přímých volbách, na kterých mohou participovat také občané jiných členských států EU s trvalým pobytem na území dané obce. To platí i v případě voleb do orgánů okresní samosprávy. Avšak v některých spolkových zemích se setkáváme s mírnými odlišnostmi, především ve vztahu k pasivnímu volebnímu právu státních občanů jiných členských států EU. Mezi pravomoci těchto orgánů patří směřování a strategie rozvoje daného území což souvisí s čerpáním dotací z EU. Především chudší spolkové země a jejich samosprávné oblasti, které dříve tvořily NDR, využívají pomoc od EU pro vyrovnání se rozvinutějším a bohatším oblastem v Unii. Orgány územní samosprávy mají také normativní pravomoc. Právní akty, které v rámci ní vydávají, musí být v souladu s právem EU.¹⁰¹

6.4 Evropské aspekty územní samosprávy Spolkové republiky Německo

Spolková republika Německo byla mezi zakládajícími státy ES potažmo EU. V roce 1990 došlo ke znovusjednocení Německa a tak se součástí Unie, tedy tehdejší ES, stala také bývalá Německá demokratická republika. O oficiální rozšíření Společenství nešlo, protože se NDR stala platnou součástí Spolkové republiky Německo. Vzhledem k tomu, že její původní veřejná správa nebyla demokratická, jelikož tam chyběl prvek územní samosprávy. Bylo potřeba po znovusjednocení provést reformu, transformaci a decentralizaci veřejné správy, tedy především nové části Německa. Na rozdíl od jiných postkomunistických zemí, mezi nimiž byly i ČR, SR a Polsko, které hledaly správné směry reformy a demokratizace veřejné správy. V případě Německa bylo ve smlouvě o znovusjednocení stanoveno, že bývalá NDR převezme hospodářský, ústavní, politický a institucionální systém SRN. To znamená, že od roku 1990 i v této části Německa začala existovat decentralizace a územní samospráva. Tlak na reformu v tomto postkomunistickém státě nevytvářela jenom skutečnost, že se stala členem ES, ale tedy především, že se znovu stala součástí SRN a převzala její systém. Problémem, který v některých oblastech bývalé NDR přetrvává i dodnes je zadluženost a nízká finanční síla a výkonost. O její odstranění usilují spolkové země, Spolek i EU v rámci

¹⁰⁰ PITROVÁ, Miroslava. *Obce ve Spolkové republice Německo - vývoj a současný stav*. [online]. E-Polis.cz, 4. června 2008 [cit. 11. února 2016]. Dostupné na <<http://www.e-polis.cz/clanek/obce-ve-spolkove-republice-nemecko-vyvoj-a-soucasny-stav.html>>.

¹⁰¹ JÜPTNER, Petr, POLINEC, Martin, ŠVEC, Kamil. *Evropská lokální politika*. 1. vydání. Praha: Institutem politologických studií FSV UK, 2007, s. 65 - 66

regionální politiky.¹⁰² Zemské kraje, okresy a města se postupně začaly stávat více součástí regionální politiky EU. Finanční prostředky z evropských fondů už nesloužily pouze k vyrovnávání se regionům hospodářsky vyspělejšími. Nově začala být tato finanční platforma používána také pro podporu sociální reorganizace, modernizace vzdělávání nebo také zaměstnanecké politiky. Finance však vždy slouží jako doplňkové částky ke komunálním financím.¹⁰³

V případě územní samosprávy Německa zjišťujeme, že občané jiných členských států EU mohou participovat na územní samosprávě obcí a okresů. U vyšší úrovně to není možné. Ač si spolkové země problematiku územních samospráv upravují samostatně, právo na územní samosprávu je zakotveno ve spolkové ústavě. Mimo to stejně jako v případě ČR, SR a Polska, mohou i jednotky německé územní samosprávy vydávat právní akty, které však musí být v souladu s evropským právem.

Zájmy územní samosprávy Německa jsou na úrovni EU hájeny prostřednictvím německé delegace ve Výboru regionů. Jedná se o 24 osob, které byly v Německu zvoleny na některý z postů v územní samosprávě. Stejně jako v případě národních delegací jiných států, předá i německá vláda seznam kandidátů spolu s jejich náhradníky, a ty potom v konečném stupni jmenuje Rada EU. V čele německé národní delegace stojí Heinz Lehmann, který je členem regionálního parlamentu Saska. Národní delegace Německa pořádá vždy dva týdny před plenárním zasedáním Výboru regionů pracovní setkání, na kterých jeho členové diskutují nutné změny, organizační záležitosti, nejdůležitější otázky a vyjasňují si společná stanoviska.¹⁰⁴ Německo má z mnoha vybraných zemí nejvíce zástupců ve Výboru regionů. Tato skutečnost je dána tím, že má ze zmíněných států také nejvíce obyvatel. Přesto je to zajímavý aspekt, který potvrzuje významnou roli Německa v evropské integraci. To znamená, že kromě snahy o významný vliv v ostatních institucích EU, i v případě hájení zájmů územních samospráv na úrovni EU stojí tato země v čele.

Co se týče regionální politiky EU, Německo těží v aktuálním programovém období 2014 - 2020 z evropských strukturálních a investičních fondů prostřednictvím 47 národních a regionálních programů částku 27 872 862 460 eur.¹⁰⁵ Jedná se o 345 eur na osobu. Nejvíce financí pramení na sociální inkluzi a to 5 165 375 802 eur. Zajímavé je, že pro efektivní

¹⁰² PITROVÁ, Miroslava. *Obce ve Spolkové republice Německo - vývoj a současný stav*. [online]. E-Polis.cz, 4. června 2008 [cit. 11. února 2016]. Dostupné na <<http://www.e-polis.cz/clanek/obce-ve-spolkove-republice-nemecko-vyvoj-a-soucasny-stav.html>>.

¹⁰³ HEIDENREICH, Regine. *Územní samospráva ve Spolkové republice Německo*. In *Územní samospráva v ČR, Rakousku a SRN*. WILDMANNOVÁ, Mírka (ed). 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 14 - 15

¹⁰⁴ *National Delegation of Germany*. [online]. Committee of the Regions, 2014 [cit. 22. dubna 2016]. Dostupné na <<http://cor.europa.eu/en/about/nationaldelegations/Pages/delegation.aspx?country=Germany>>.

¹⁰⁵ Viz. Příloha 9 Diplomové práce

veřejnou správu není vymezena žádná zvláštní finanční kategorie, jako je tomu u předešlých zemí. Nicméně finance jsou využívány mimo jiné také na vzdělávání, ochranu životního prostředí a další oblasti související s územní samosprávou a jejími celky. Centrálním orgánem řídící využívání finanční pomoci, z regionální politiky EU na území Německa, je Spolkové ministerstvo hospodářství a energetiky.¹⁰⁶

¹⁰⁶ *European structural and investment funds: Country data for Germany*. [online]. European Commission, 2015 [cit. 26. února 2016]. Dostupné na <<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/DE>>.

7 Komparace evropských aspektů územních samospráv vybraných zemí

Jak vymezuji již na začátku, pro diplomovou práci jsem si vybrala územní samosprávy čtyř členských států Evropské unie, a sice České republiky, Slovenské republiky, Polské republiky a Spolkové republiky Německo. Právo na územní samosprávu je ve všech mnou vybraných zemích EU zakotveno již v ústavních pořádcích. V **České a Slovenské republice** v současné době funguje dvoustupňový model územní samosprávy. Prvním stupněm jsou obce a druhým jsou samosprávné kraje. **Polsko** je typické třemi úrovněmi územní samosprávy. Jedná se o obce neboli gminy, okresy a vojvodství. V **Německu** je situace o to složitější, jelikož se jedná o federaci sestávající ze spolkových zemí, které se dále člení na okresy a obce. Nicméně v některých oblastech se setkáváme dokonce s kraji. Při celkovém pohledu, pak německou územní samosprávu oproti ostatním vybraným zemím hodnotíme jako značně nejednotnou.

Hlavním úkolem je však porovnat evropské aspekty těchto územních samospráv, zaměřila jsem se především na pět oblastí. Co se týče působení EU na větší decentralizaci a tedy reformu územních samospráv, projevuje se tento aspekt u všech čtyř států a jejich územních samospráv. V případě ČR, Slovenska a Polska byla reforma nutná z hlediska hledání nového fungování veřejné správy především po pádu režimu. Následná modernizace, decentralizace a dekoncentrace úkolů na územní samosprávy však byla vyžadována také pro samotný vstup do EU. Bylo potřeba, aby tyto nově přistupující státy¹⁰⁷ měly fungující demokratické systémy, které budou odpovídat trendům tehdejších členských států EU. Protože podle EU jsou nezbytné pro efektivní spolupráci uvnitř Unie fungující a demokratické veřejné správy, v rámci nichž je zakotvena územní samospráva. To znamená, které umožňují občanům participovat na části věcí veřejných. Současně pro tyto tři státy při vstupu platila i Kodaňská kritéria. I když Německo patří k zakládajícím státům ES potažmo EU, jeho významná část neboli NDR se znovu stala jeho součástí až v roce 1990. Proto bylo nutné v této nové části Německa provést reformy, aby plně odpovídala tehdejším výrazně pokročilejším správním systémům. Mimo to se NDR jako součást SRN stala členem EU. Což samozřejmě kladlo ještě větší nároky na kvalitní veřejnou správu a tedy i územní samosprávu.

Co se týče možnosti participace občanů jiných členských států EU na územní samosprávě dalšího členského států, nalezneme výraznější rozdíly. Maastrichtská smlouva sice přinesla pro územní samosprávy členských států nové pravidlo a to, že právo volit a být

¹⁰⁷ Země bývalého Sovětského bloku

volen v místních volbách, včetně možnosti hlasování v místním referendu mají kromě státních občanů daného státu také občané jiných členských států Unie, pokud mají tyto osoby trvalý pobyt v dané obci. Na Slovensku a v Německu šli zákonodárci trochu dál, než jim povinnost ukládá. Na Slovensku mohou participovat občané jiných členských států s trvalým pobytem v dané oblasti na územní samosprávě nejen obcí, ale i krajů. Při volbě do jejich orgánů mají aktivní i pasivní volební právo. Na Slovensku je přímo voleno zastupitelstvo obce, kraje, starostové i přednostové. V Německu se občané jiných členských států EU mohou územní samosprávy účastnit v rámci voleb do orgánů obcí a okresů. V případě ČR a Polska možnosti cizích státních občanů zůstávají na úrovni obcí. V ČR mají tyto osoby aktivní a pasivní volební právo do zastupitelstva obce. Popřípadě mohou kandidovat na starostu a do rady pokud jsou zvoleni do zastupitelstva. U krajů se však samosprávy účastnit nemohou. V polské legislativě nalezneme to, že tito cizinci mají aktivní a pasivní volební právo pouze z hlediska voleb do rad obcí a to pokud mají na území dané obce trvalý pobyt. V případě voleb starosty a orgánů vyšších úrovní samosprávy tato oprávnění nemají. V případě všech vybraných územních samospráv se příslušníci jiných členských států mohou účastnit místní referend a dalších obdobných aktivit.

Všechny čtyři státy umožňují svým územním samosprávám vydávat komunální legislativu. Vzhledem k tomu, že členské země plní závazky, které pro ně vyplývají z členství v Unii a tedy z evropského práva. Musí být i všechna komunální legislativa v souladu s evropským právem.

Evropská unie umožňuje územním samosprávám členských států hájit své zájmy v rámci Výboru regionů. Toho všechny územní samosprávy členských států využívají a vysílají do tohoto poradního orgánu své národní delegace. Před plenárními zasedáními Výboru regionů národní delegace vybraných států realizují svá dílčí zasedání, na kterých si vyjasňují společná stanoviska. Polská národní delegace, jde při této aktivitě nejdále, protože na zmíněné diskuzi zve zástupce institucí EU, polské vlády a experty. Tím usiluje o lepší prosazování svých požadavků a zájmů.

Významnou změnou po vstupu do EU se stala možnost získávat finanční podporu z fondů EU. Tato skutečnost se úzce dotýká územních samospráv, jelikož finanční prostředky jsou primárně určeny k odstranění rozdílů mezi regiony uvnitř Unie. Z hlediska porovnávaných zemí má v rámci programového období 2014 – 2020 nejvíce přidělených prostředků pro čerpání ze strukturálních a investičních fondů Polsko. Což je logické vzhledem k vysokému počtu obyvatel a nižšímu HDP na hlavu v porovnání se zbylými třemi zeměmi. Nejvíce finančních prostředků pro efektivní veřejnou správu a potažmo územní samosprávu

čerpá Slovensko. Finance jsou státy využívány také na další oblasti související s územní samosprávou jako je vzdělávání, infrastruktura či životní prostředí. V případě Německa se však složení oblastí, pro které využívá finance, od vybraných států liší. Velkou oblastí je pro něj sociální inkluze. Naopak nenalezneme u něj speciální finanční kategorii pro efektivní veřejnou správu. Zajímavějším ukazatelem je pro nás však, výše přidělených finančních prostředků přepočítána na obyvatele.¹⁰⁸ Kdy nejvíce prostředků je v tomto případě poskytnuto pro Slovensko. Následuje ČR a Polsko. Německo má pak mnohem méně financí. To vyplývá z jeho ekonomické vyspělosti, proto patří ke státům, které do rozpočtu Unie více přispívají, než z něj těží. V případě regionální politiky se snaží získávat finance alespoň pro oblasti bývalé NDR.

¹⁰⁸ Viz. Příloha 10 Diplomové práce

8 Vyhodnocení výzkumného problému a hypotéz

Hypotéza H1: Členství v EU se projevuje ve všech zkoumaných specifických oblastech územních samospráv u všech vybraných států. Tuto hypotézu jsem potvrdila. Na počátku diplomové práce jsem na základě studia odborné literatury vymezila pět oblastí územních samospráv, ve kterých jsem předpokládala projevy unijního členství. Jedná se o možnost participace státních občanů jiných členských států na územní samosprávě dalšího členského státu, působení EU na financování samospráv, právní rámec komunální legislativy, větší decentralizaci či možnost hájení zájmů územních samospráv na celoevropské úrovni. Díky diplomové práci a analýze konkrétních územních samospráv vybraných států jsem potom zjistila, že se jejich členství projevuje ve všech těchto oblastech.

Hypotéza H2: V případě Německa a jeho územní samosprávy se členství v EU projevuje hlouběji ve specifických oblastech než v případě zbylých tří vybraných států. Tuto hypotézu jsem vyvrátila. Při stanovování této hypotézy jsem vycházela z faktu, že Německo je v EU mnohem déle než zbylé tři státy, proto jsem předpokládala hlubší dopad jeho unijního členství ve specifických a vybraných oblastech územní samosprávy. Nicméně přesto, že spolu se Slovenskem umožňují občanům jiných členských států s trvalým pobytem v daných oblastech participovat nejen na obecní samosprávě, ale také vyšším stupni. Z hlediska ostatních specifických oblastí územních samospráv je projev unijního členství obdobný jako u zbylých tří vybraných států. Proto nemůžeme hovořit o hlubším projevu.

Díky vypracování diplomové práce a potvrzení a vyvrácení hypotéz, tak mohu odpovědět na výzkumný problém. **Výzkumným problémem** mé práce je tedy to, zda se členství u všech vybraných států v EU projevuje ve všech vybraných specifických oblastech územních samospráv. Na základě diplomové práce mohu tvrdit, že členství České republiky, Slovenska, Polska a Německa se projevuje ve všech vybraných specifických oblastech územních samospráv. Podoba a hloubka těchto projevů je obdobná.

Závěr a pohledy de lege ferenda

Diplomovou práci jsem rozčlenila do osmi hlavních kapitol. V první kapitole jsem rozebrala pojem územní samospráva v souvislosti s Evropskou chartou místní samosprávy. Přestože jde o dokument, který byl přijat na půdě Rady Evropy, souvisí také s Evropskou unií. Ta klade důraz na decentralizaci a přijímání rozhodnutí, s ohledem na problém, na úrovni co nejbližší občanovi. Reflektuje a pozitivně hodnotí přijetí Evropské charty místní samosprávy jejími členskými státy. Konstatuje, že tato skutečnost vede k posílení místní samosprávy v Evropě založené na zásadách demokracie, participace občanů a decentralizace. V druhé kapitole jsem obecně analyzovala veřejnou správu a následně územní samosprávu členských zemí v souvislosti s Evropskou unií. Poté v třetí až šesté kapitole jsem se zabývala konkrétně současnou podobou územní samosprávy České republiky, Slovenska, Polska a Německa. Při analýze jsem vyzvedla jejich evropské aspekty, které jsem následně shrnula a hlouběji rozebrala. Důležité je zmínit, že v případě částí hovořící o orgánech jsem neusilovala o jejich precizní a hluboké popisování, ale pouze o vymezení prvků, které souvisí s europeizací územní samosprávy. V sedmé kapitole jsem provedla komparaci evropských aspektů územních samospráv vybraných zemí. V osmé kapitole jsem potvrdila a vyvrátila hypotézy a odpověděla na výzkumný problém. Domnívám se, že jsem v rámci této práce propojila a zabývala jsem se dvěma zajímavými oblastmi. A tedy územní samosprávou a Evropskou unií. Ačkoliv se na první pohled zdá, že územní samospráva a EU nijak nesouvisí, ve své diplomové práci jsem dokázala opak. Pro lepší představu a snadnou orientaci v problematice jsem text doplnila deseti názornými přílohami.

V úvodu jsem vymezila cíl diplomové práce, tedy analyzovat a komparovat územní samosprávy čtyř vybraných zemí a to z hlediska jejich evropských aspektů. Což jsem splnila. Na základě studia odborné literatury jsem si vytyčila pět specifických oblastí územních samospráv, u kterých jsem předpokládala, že by se v nich unijní členství států mohlo projevit. Jednalo se o možnost participace státních občanů jiných členských států na územní samosprávě dalšího členského státu, působení EU na financování samospráv, právní rámec komunální legislativy, větší decentralizaci či možnost hájení zájmů územních samospráv na celoevropské úrovni. V práci jsem potom zkoumala, zda se při současné podobě územních samospráv vybraných států projevuje jejich unijní členství ve všech těchto oblastech v případě všech těchto zemí a ve stejné či odlišné intenzitě. Hypotézu „**H1**: Členství v EU se projevuje ve všech zkoumaných specifických oblastech územních samospráv u všech vybraných států.“ jsem potvrdila. Hypotézu „**H2**: V případě Německa a jeho územní samosprávy se členství

v EU projevuje hlouběji ve specifických oblastech než v případě zbylých tří vybraných států.“ jsem vyvrátila. Následně jsem odpověděla na **výzkumný problém**, tedy zda se členství u všech vybraných států v EU projevuje ve všech vybraných specifických oblastech územních samospráv. Na základě diplomové práce mohu tvrdit, že členství České republiky, Slovenska, Polska a Německa se projevuje ve všech vybraných specifických oblastech územních samospráv. Přesto, že Německo a Slovensko umožňuje větší participaci občanů jiných členských států na jejich územních samosprávách. Obecně můžeme zhodnotit, že celková podoba a intenzita projevů europeizace specifických oblastí územních samospráv vybraných států je obdobná.

Díky diplomové práci můžeme tvrdit, že přestože správní spolupráce patří do koordinačních pravomocí EU, neboli oblasti kde si svoji suverenitu ponechaly členské státy. Stejně se neubránily europeizaci specifických oblastí jejich územních samospráv. Jak jsem předestřela na začátku, v žádném případě nemůžeme hovořit o významném vlivu EU. Přesto existují projevy ve specifických oblastech a tedy z hlediska tlaku EU na reformy a decentralizaci systémů členských států, dále působení EU na financování, místní legislativu a participaci občanů jiných členských států na územních samosprávách. V neposlední řadě také možnost územních samospráv hájit své zájmy na celoevropské úrovni.

Co se týče možného dalšího vývoje, dovoluji si dle současné situace v EU predikovat, že zřejmě nebude docházet k prohlubování integrace z hlediska veřejné správy, potažmo územní samosprávy. Přestože v případě územní samosprávy by někteří europeizaci nečekali, stejně se ve specifických oblastech projevila, tento vliv EU však není významný. Veřejná správa a územní samospráva je oblastí, která tvoří základ demokratických ústavních systémů jednotlivých států, proto si myslím, že zde státy nebudou chtít nijak zvlášť přenášet svou suverenitu na EU. Navíc nyní se v souvislosti s evropskou integrací hovoří spíše o vícerychlostní Evropě než o jednotném dalším prohlubování pravomocí Unie.

Tak jak zmiňuje v úvodu, diplomová práce ve velké míře čerpá z legislativy jako primárního zdroje, který byl pro mě při zpracovávání tématu velmi přirozený, protože poskytuje spolehlivé a aktuální informace. Při tvorbě textu jsem však také intenzivně čerpala z literatury získané v univerzitní a vědecké knihovně, článků odborníků a dalších aktuálních informací vyhledaných na kvalitních internetových stránkách. Knižní zdroje jsem nemohla opomenout, jelikož obsahují různorodé a zajímavé pohledy autorů a odborníků na danou problematiku. Kromě českých zdrojů jsem hojně používala také zahraniční zdroje. To znamená, že jsem pracovala s textem ve slovenštině, angličtině, němčině a polštině.

Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace

ARCIMOWICZ, Jolanta. *Między Weberowską biurokracją a new public management. In Pomiędzy i wewnątrz: Instytucje, organizacje i ich działania.* PAVLAK, Mikołaj, SROKOWSKI, Łukasz (ed). Varšava: IPSiR UW, 2014, s. 75 - 98

BAKOŠ, Eduard. *Strategické řízení krajské samosprávy.* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2012. 114 s.

HEIDENREICH, Regine, *Územní samospráva ve Spolkové republice Německo.* In *Územní samospráva v ČR, Rakousku a SRN.* WILDMANNOVÁ, Mirka (ed). 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 9 - 15

HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní věda: teorie veřejné správy.* 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 242 s.

JONÁKOVÁ, Tereza. *Exkurs do problematiky organizace územní samosprávy v Evropské unii.* In *Evropská veřejná správa.* 1. vydání. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2015, s. 219 -282

JÜPTNER, Petr, POLINEC, Martin, ŠVEC, Kamil. *Evropská lokální politika.* 1. vydání. Praha: Institutem politologických studií FSV UK, 2007. 251 s.

JÜPTNER, Petr, POLINEC, Martin. *Evropská lokální politika 2.* 1. vydání. Praha: Institut politologických studií FSV UK, 2009. 413 s.

KNEŽOVÁ, Jana. *Plánovanie územnej samosprávy v kontexte reformných zmien.* Košice: Univerzita Pavla Josefa Šafaříka v Košicích, 2011. 10 s.

KOPECKÝ, Martin. *Právní postavení obcí a krajů - základy komunálního práva.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. 392 s.

KOUDELKA, Zdeněk. *Samospráva.* 1. vydání. Praha: Linde, 2007. 399 s.

PITROVÁ, KUBATOVÁ, Miroslava. *Německá komunální politika: bavorské a saské obce.* 1. vydání. Praha: ARSCI, 2014. 220 s.

MAREK, Dan, KANTOR, Tomáš. *Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie*. 1. vydání. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister, 2007. 210 s.

Nižňanský, Viktor. *Slovenská republika – decentralizácia štátu*. In *Proces reformy a modernizácie verejnej správy na miestnej a regionálnej úrovni: zborník z celodenného seminára konaného dňa 25. októbra 2005 v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca v Bratislave*. SKYBA, Radovan (ed.). Praha: Oeconomica, 2005, s. 113 - 121

Politika soudržnosti 2007-2013: poznámky a úřední texty. Lucembursko: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2007. 160 s.

POMAHAČ, Richard a kol. *Veřejná správa*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 315 s.

POMAHAČ, Richard, HANDRLICA, Jakub. *Evropské správní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 158 s.

POMAHAČ, Richard. *Reforma místní správy a evropské právo*. In *Reforma veřejné správy*. MATES, Pavel (ed). 1. vydání. Praha: ASPI, 2007, s. 157 – 179

POSTRÁNECKÝ, Josef. *Proces reformy veřejné správy v podmínkách ČR, její aktuální problémy a řešení*. In *Proces reformy a modernizácie verejnej správy na miestnej a regionálnej úrovni: zborník z celodenného seminára konaného dňa 25. októbra 2005 v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca v Bratislave*. SKYBA, Radovan (ed.). Praha: Oeconomica, 2005, s. 13 - 26

Práce pro regiony: Regionální politika EU 2007 – 13. Lucemburk: Evropská komise, 2008. 32 s.

PROVAZNÍKOVÁ, Romana, SEDLÁČKOVÁ, Olga. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. 2. vydání. Praha: Grada, 2009. 304 s.

WOKOUN, René, MATES, Pavel, KADERÁBKOVÁ, Jaroslava a kol. *Základy regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 474 s.

WOKOUN, René. *Strukturální fondy a obce I*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2006. 146 s.

Zpráva o konzultaci: Bílá kniha výboru regionů o víceúrovňové správě věcí veřejných: Budování Evropy na základě partnerství. Brusel: Výbor regionů, 2010. 25 s.

Legislativa

Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland vom 23. Mai 1949 (BGBl. S. 1), zuletzt geändert durch Artikel 1 des Gesetzes vom 23. 12. 2014 (BGBl. I S. 2438)

Metodický návod Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 202-2002/02103 z 11. apríla 2002 na vytváranie spoločných obecných úradov

Stanovisko Výboru regionů ze 100. plenárního zasedání ve dnech 11. a 12. dubna 2013, Decentralizace v Evropské unii a úloha místní a regionální samosprávy při vytváření a provádění politik EU. 12 s.

Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej - Dz. U. 1997, Nr 78, poz. 483

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym - Dz. U. z 1990 r. Nr 16, poz. 95

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym - Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 578

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa - Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 576

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky

Zákon č. 181/1999 Sb., sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské charty místní samosprávy

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů

Zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb., o obecnom zriadení

Zákon č. 302/2001 Zb., o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch)

Odborné časopisy

KUBA, Jaroslav. Veřejná správa v ČR A její aktuální problémy. *Aplikované právo*, 2008, č. 1, s. 112.

Internetové zdroje

BESECKE, Anja. *Die kommunale Selbstverwaltung*. [online]. ARL, 2016 [cit. 18. února 2016]. Dostupné na <<http://www.arl-net.de/commin/planning-germany/34-die-kommunale-selbstverwaltung>>.

CZUDEK, Damian, KOZIEŁ, Michał. *Právní rozbor pro e-learningový modul v rámci projektu „Strategie integrované spolupráce Česko – polské příhraničí“*. [online]. Centrum polského práva, 2012 [cit. 8. února 2016]. Dostupné na <<http://www.centrumpp.org/publikacje/>>.

European structural and investment funds: Country data for Czech Republic. [online]. European Commission, 2015 [cit. 26. února 2016]. Dostupné na <<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/CZ>>.

European structural and investment funds: Country data for Germany. [online]. European Commission, 2015 [cit. 26. února 2016]. Dostupné na <<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/DE>>.

European structural and investment funds: Country data for Poland. [online]. European Commission, 2015 [cit. 26. února 2016]. Dostupné na <<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/PL>>.

European structural and investment funds: Country data for Slovak Republic. [online]. European Commission, 2015 [cit. 26. února 2016]. Dostupné na <<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/SK>>.

Evropa v míru – počátky spolupráce. [online]. Europa.eu, 5. ledna 2016 [cit. 24. února 2016]. Dostupné na <http://europa.eu/about-eu/eu-history/1945-1959/index_cs.htm>.

Fondy EU v ČR. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2014 [cit. 25. února 2016]. Dostupné na <<http://strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU>>.

GRZYWA BAGÁROVÁ, Martina. *Reforma veřejné správy v Polsku.* [online]. Moderní obec, 25. ledna 2000 [cit. 21. dubna 2016]. Dostupné na <<http://moderniobec.cz/reforma-verejne-spravy-v-polsku-2/>>.

JANŠOVÁ, Marie. *Evropská charta místní samosprávy.* [online]. Epravo.cz, 16. září 2001 [cit. 11. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/evropska-charta-mistni-samospravy-13600.html>>.

JEMELKA, Jaroslav. *Český zákon o obcích ve srovnání se slovenským zákonem o obecním zřízení.* [online]. Juristic, 26. května 2004 [cit. 16. dubna 2016]. Dostupné na <<http://spravni.juristic.cz/514415/clanek/spravni2.html>>.

KAMENÍČKOVÁ, Věra. *Územní samospráva a Evropská unie.* [online]. Deník veřejné správy, 14. listopadu 2001 [cit. 24. února 2016]. Dostupné na <<http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=237905>>.

KRUTÍLEK, Ondřej. *Změny po Lisabonské smlouvě.* [online]. Euroskop.cz, 2009 [cit. 24. února 2016]. Dostupné na <<https://www.euroskop.cz/8900/sekce/zmeny-po-lisabonske-smlouve/>>.

National Delegation of Czech Republic. [online]. Committee of the Regions, 2014 [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na <<http://cor.europa.eu/en/about/nationaldelegations/Pages/delegation.aspx?country=Czech%20Republic>>.

National Delegation of Germany. [online]. Committee of the Regions, 2014 [cit. 22. dubna 2016]. Dostupné na <<http://cor.europa.eu/en/about/nationaldelegations/Pages/delegation.aspx?country=Germany>>

National Delegation of Poland. [online]. Committee of the Regions, 2014 [cit. 21. dubna 2016]. Dostupné na <<http://cor.europa.eu/en/about/nationaldelegations/Pages/delegation.aspx?country=Poland>>.

National Delegation of Slovakia. [online]. Committee of the Regions, 2014 [cit. 17. dubna 2016]. Dostupné na <<http://cor.europa.eu/en/about/nationaldelegations/Pages/delegation.aspx?country=Slovakia>>.

NIŽŇANSKÝ, Viktor. *Decentralizácia na Slovensku: Bilancia nekonečného príbehu 1995 - 2005*. [online]. Úrad vlády Slovenskej republiky, 12. listopadu 2014 [cit. 17. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.komunal.eu/sk/projekty/decentralizacia/53-decentralizacia-na-slovensku-bilancia-nekonecneho-pribehu-1995-2005>>.

O Výboru regionů. [online]. Committee of the Regions, 2014 [cit. 25. února 2016]. Dostupné na <<http://cor.europa.eu/cs/about/Pages/key-facts.aspx>>.

PITROVÁ, Miroslava. *Obce ve Spolkové republice Německo - vývoj a současný stav*. [online]. E-Polis.cz, 4. června 2008 [cit. 11. února. 2016]. Dostupné na <<http://www.e-polis.cz/clanek/obce-ve-spolkove-republice-nemecko-vyvoj-a-soucasny-stav.html>>.

ŠIMEK, Filip. *Komparace správního systému ČR a SRN se zaměřením na územní samosprávu*. [online]. E-Polis.cz, 13. července 2013 [cit. 11. února. 2016]. Dostupné na <<http://www.e-polis.cz/clanek/komparace-spravniho-systemu-cr-a-srn-se-zamerenim-na-uzemni-samospravu.html>>.

VOLKO, Viliam, Kiš, Miloslav. *Stručný prehľad vývoja územného a správneho členenia Slovenska* [online]. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, 2007 [cit. 28. prosince 2015]. Dostupné na <<http://www.minv.sk/?strucny-prehľad-vyvoja-uzemneho-a-spravneho-clenenia-slovenska>>.

Vývoj počtu obcí v České republice podle krajů. [online]. Český statistický úřad, 28. srpna 2015 [cit. 10. září 2015]. Dostupné na <https://www.czso.cz/documents/10180/20551237/32018115_0201.pdf/2cec6b92-934d-4f7d-b595-a3cb264a16cd?version=1.0>.

Seznam dalších studijních zdrojů a literatury

Knížní publikace

GADASOVÁ, Dalimila, POLIÁN, Milan. *Správní právo*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. 66 s.

HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 792 s.

POLIÁN, Milan. *Správní právo a veřejná správa: vybrané kapitoly pro bakalářské studium*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. 123 s.

POMAHAČ, Richard, WIDEMANNOVÁ, Marie. *Veřejná správa a evropská právní integrace*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2003. 112 s.

PRŮCHA, Petr, KOUDELKA, Zdeněk, ONDRUŠ, Radek. *Zákon o obcích (obecní zřízení): komentář*. 3. vydání. Praha: Linde Praha, 2005. 447 s.

PRŮCHA, Petr. *Místní správa*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 276 s.

PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 8. vydání. Brno: Doplněk, 2012. 427 s.

REKTORÍK, Jaroslav, ŠELEŠOVSKÝ, Jan. *Příručka pro zastupitele měst a obcí: územní samospráva v ČR, SR a Rakousku*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1999. 174 s.

Rozvoj územní veřejné správy v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie. 1. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2004. 207 s.

SLÁDEČEK, Vladimír, POUPEROVÁ, Olga. *Správní právo: zvláštní část : (vybrané kapitoly)*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 494 s.

SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 497 s.

VLÁČIL, Jan. *Veřejná správa: sociálně psychologické problémy v historii a současnosti*. Praha: Linde, 2002. 323 s.

ZBÍRAL, Robert. *Vědecká propedeutika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 90 s.

Internetové zdroje

Místní samospráva a manažeri místní samosprávy v sedmnácti evropských zemích. [online].

Ministerstvo vnitra České republiky, [cit. 24. října 2015]. Dostupné na

<<http://www.mvcr.cz/clanek/mistni-samospravy-a-manazeri-mistni-samospravy-vsedmnacti-evropskych-zemich-i.aspx>. >.

Abstrakt

Cílem mé diplomové práce je analyzovat a komparovat územní samosprávy čtyř vybraných zemí. U těchto států se chci zabývat jejich současnou podobou a evropskými aspekty. To znamená, že je nutné představit současnou podobu územních samospráv a v rámci nich vyzvednout to, které části jsou ovlivněny EU a jak hluboce. Mé úsilí je směřováno především k tomu zjistit, zda se členství v EU u čtyř vybraných států promítá v některých specifických oblastech jejich územních samospráv. Správní spolupráce patří do oblasti kompetencí, kde rozhodují samostatně členské státy, a tedy Unie nemá velkou moc zde zasahovat. Proto je jasné, že významný vliv v této oblasti nemůžeme očekávat. Přesto se pokusím ve své práci zjistit, zda i z této pozice může Unie na územní samosprávy působit takovým způsobem, že můžeme hovořit o dopadu ve specifických oblastech.

Klíčová slova

Územní samospráva, veřejná správa, členský stát, zákon, Česká republika, Slovensko, Polsko, Německo, Evropská unie, obec, okres, kraj

Abstract

The aim of my thesis is to analyze and compare local government of four selected countries. In these countries I want to pursue their current form and European aspects. This means that it is necessary to introduce the current form of local governments and then pick which parts are affected by the EU and how deeply. My effort is directed primarily to determine whether EU membership of the four selected states is reflected in specific areas of their local governments. Administrative cooperation belongs to the competence where Member States decide and the Union has little power to intervene here. Therefore, it is clear that a significant impact in this area can't be expected. Nevertheless, I will try in my work to determine whether, from this position, the Union influences the local governments that we can talk about the impact in specific areas.

Key words

Local government, public administration, member states, law, Czech Republic, Slovakia, Poland, Germany, the European Union, municipality, district, region

Seznam příloh

Příloha 1 – Počet členů Výboru regionů za jednotlivé členské státy

Příloha 2 - Minimální a maximální počty obyvatel pro tři základní úrovně NUTS

Příloha 3 – Počet členů zastupitelstva obce v České republice

Příloha 4 – Čerpání dotací z EU pro jednotlivé oblasti v České republice

Příloha 5 – Počet členů zastupitelstva obce ve Slovenské republice

Příloha 6 – Čerpání dotací z EU pro jednotlivé oblasti ve Slovenské republice

Příloha 7 – Počet členů obecní rady v Polské republice

Příloha 8 – Čerpání dotací z EU pro jednotlivé oblasti v Polské republice

Příloha 9 – Čerpání dotací z EU pro jednotlivé oblasti ve Spolkové republice Německo

Příloha 10 - Alokace na obyvatele v období 2014 – 2020 v rámci regionální politiky EU

Příloha 1 – Počet členů Výboru regionů za jednotlivé členské státy

Stát	Členové	Stát	Členové	Stát	Členové
Německo	24	Belgie	12	Chorvatsko	9
Velká Británie	24	Maďarsko	12	Litva	9
Francie	24	Portugalsko	12	Lotyšsko	7
Itálie	24	Švédsko	12	Slovinsko	7
Španělsko	21	Bulharsko	12	Estonsko	6
Polsko	21	Rakousko	12	Kypr	5
Rumunsko	15	Slovensko	9	Lucembursko	5
Nizozemí	12	Dánsko	9	Malta	5
Řecko	12	Finsko	9		
Česká republika	12	Irsko	9		
Celkový počet					350

(Zdroj: *O Výboru regionů*. [online]. Committee of the Regions, 2014 [cit. 25. února 2016].

Dostupné na <<http://cor.europa.eu/cs/about/Pages/key-facts.aspx>>.)

Příloha 2 – Minimální a maximální počty obyvatel pro tři základní úrovně NUTS

Úroveň	Minimum	Maximum
NUTS 1	3 miliony	7 milionů
NUTS 2	800 000	3 miliony
NUTS 3	150 000	800 000

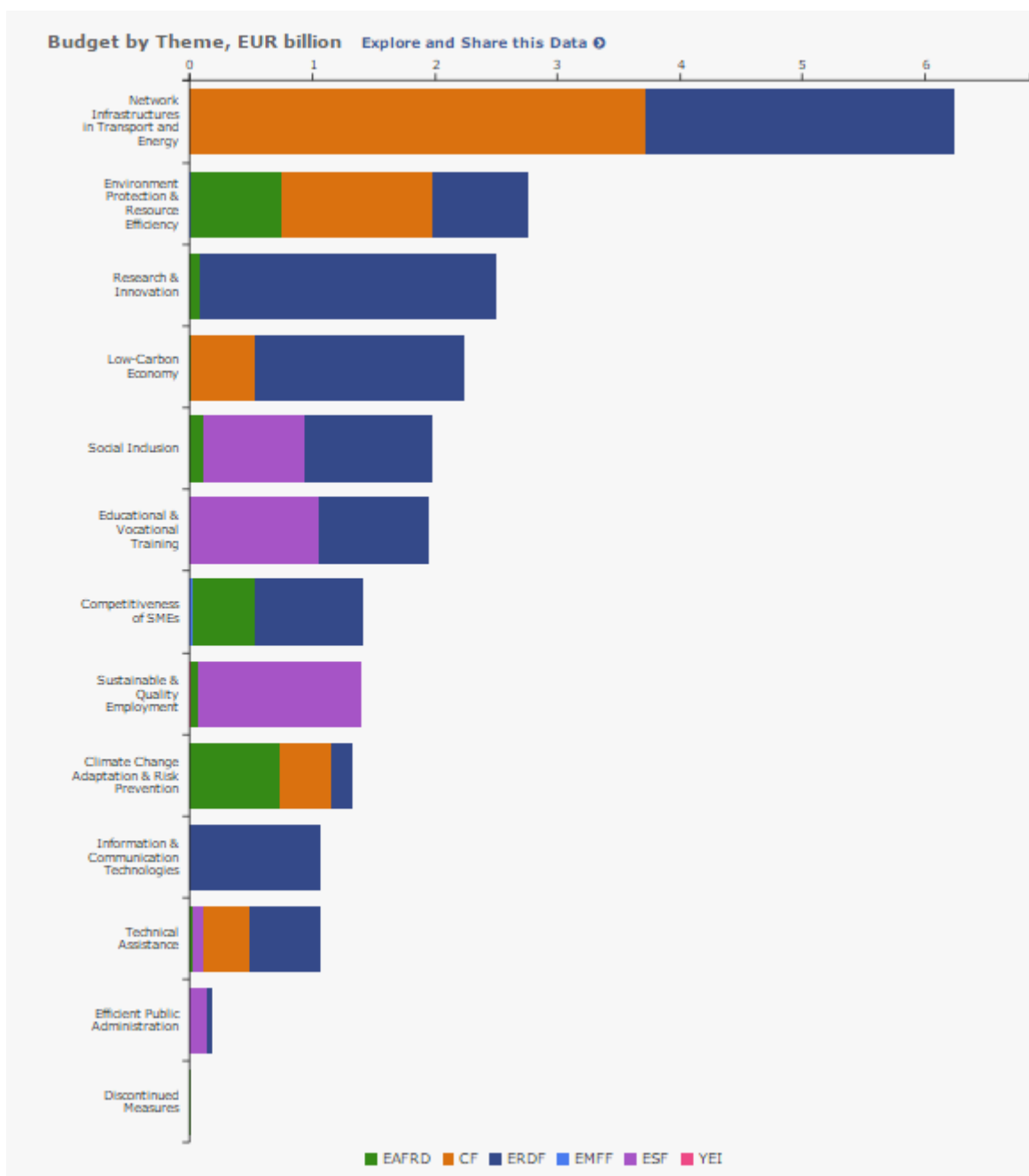
(Zdroj: WOKOUN, René. *Strukturální fondy a obce I*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2006, s. 45)

Příloha 3 – Počet členů zastupitelstva obce v České republice

Počet obyvatel	Počet členů zastupitelstva obce
Do 500 obyvatel	5 až 15 členů
Nad 500 do 3 000 obyvatel	7 až 15 členů
Nad 3 000 do 10 000 obyvatel	11 až 25 členů
Nad 10 000 do 50 000 obyvatel	15 až 35 členů
Nad 50 000 do 150 000 obyvatel	25 až 45 členů
Nad 150 000 obyvatel	35 až 55 členů

(Zdroj: § 68 zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů)

Příloha 4 - Čerpání dotací z EU pro jednotlivé oblasti v České republice

(Zdroj: *European structural and investment funds: Country data for Czech Republic.*

[online]. European Commission, 2015 [cit. 26. února 2016]. Dostupné na

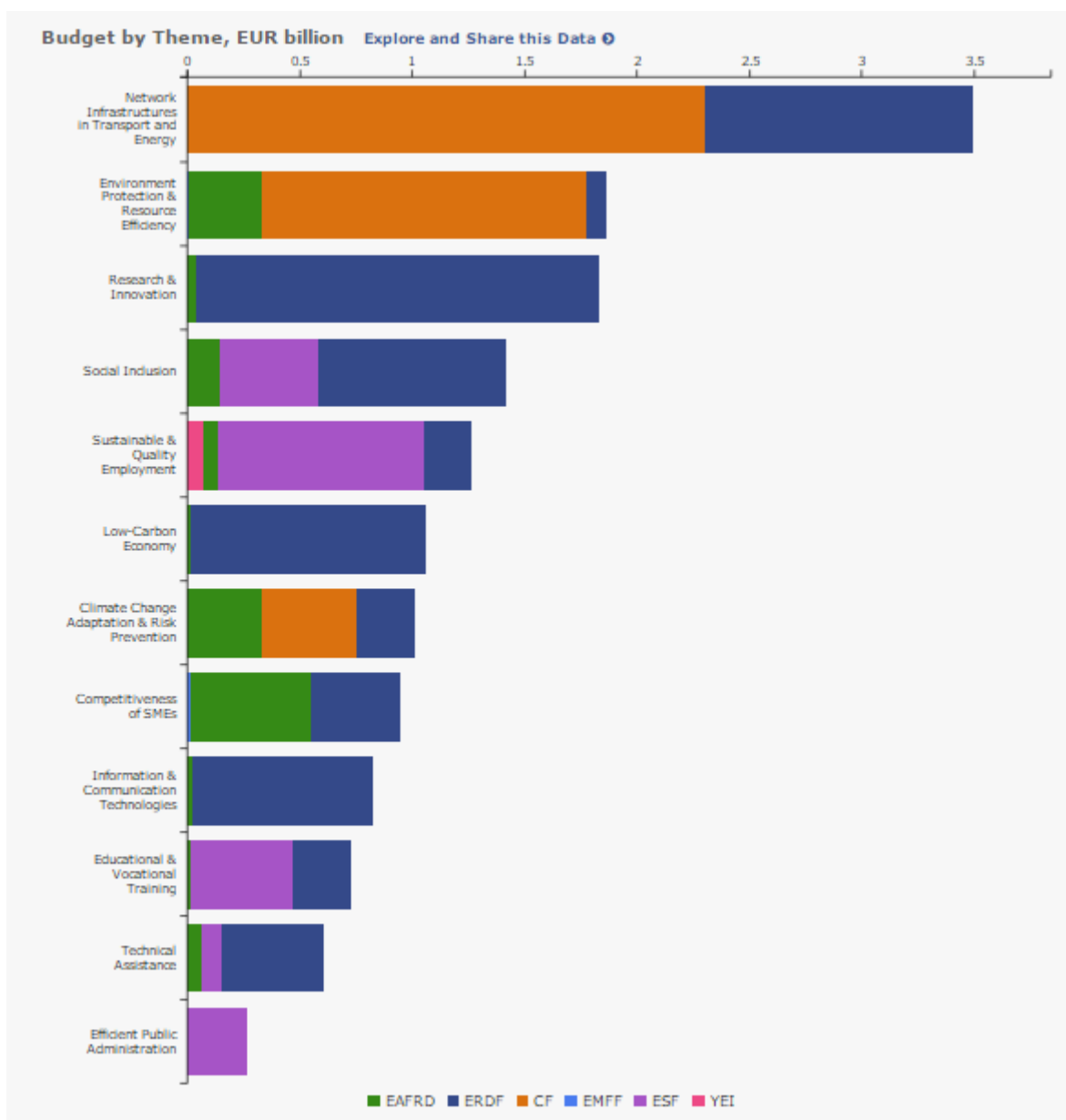
<<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/CZ>>.)

Příloha 5 – Počet členů zastupitelstva obce ve Slovenské republice

Počet obyvatel	Počet členů zastupitelstva obce
Do 40 obyvatel	3 poslanci
Od 41 do 500 obyvatel	3 až 5 poslanců
Od 501 do 1 000 obyvatel	5 až 7 poslanců
Od 1 001 do 3 000 obyvatel	7 až 9 poslanců
Od 3 001 do 5 000 obyvatel	9 až 11 poslanců
Od 5 001 do 10 000 obyvatel	11 až 13 poslanců
Od 10 001 do 20 000 obyvatel	13 až 19 poslanců
Od 20 001 do 50 000 obyvatel	15 až 25 poslanců
Od 50 001 do 100 000 obyvatel	19 až 31 poslancům
Nad 100 000 obyvatel	23 až 41 poslanců

(Zdroj: § 11 zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb., o obecnom zriadení)

Příloha 6 – Čerpání dotací z EU pro jednotlivé oblasti ve Slovenské republice

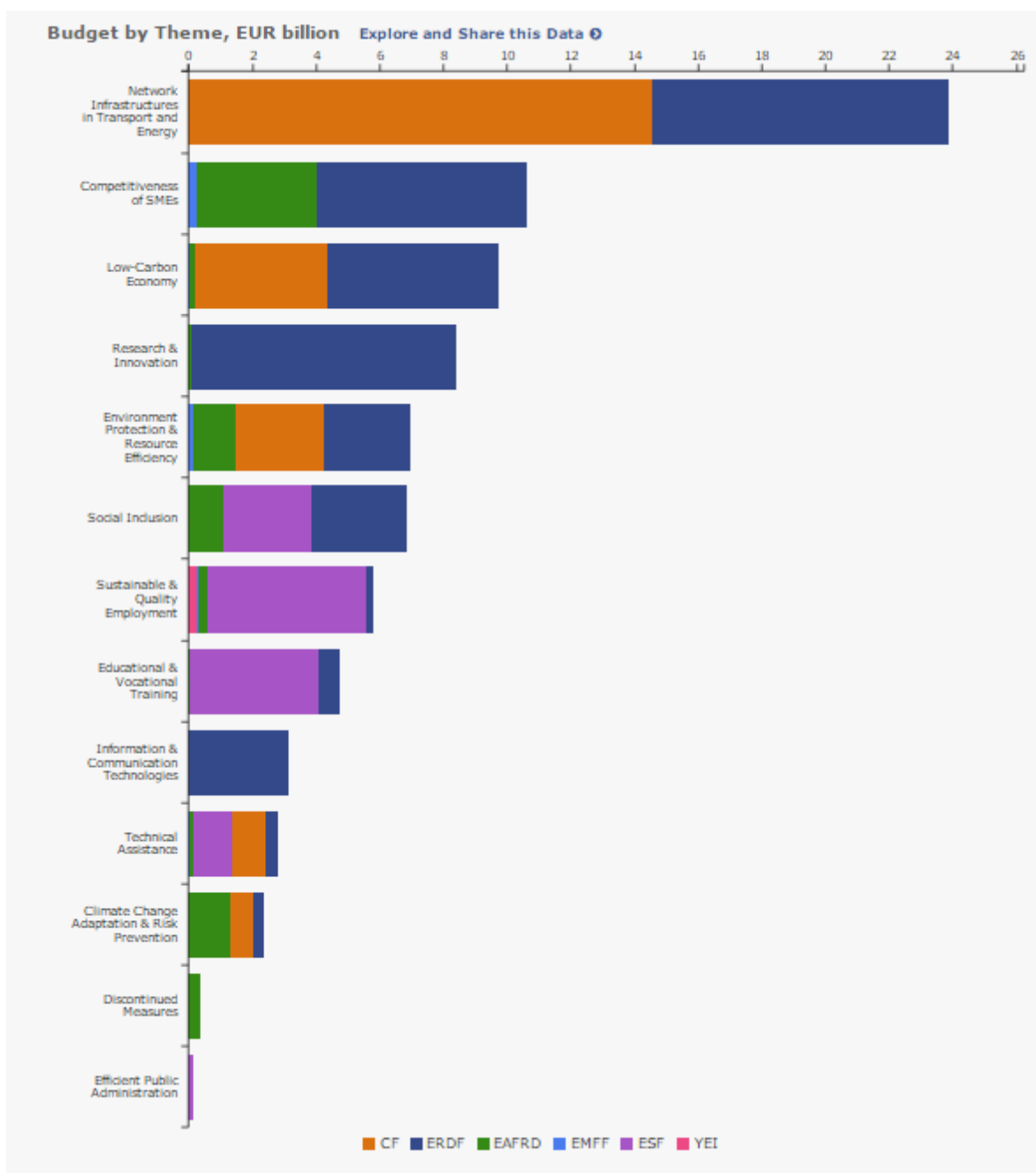
(Zdroj: *European structural and investment funds: Country data for Slovak Republic*. [online]. European Commission, 2015 [cit. 26. února 2016]. Dostupné na <<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/SK>>.)

Příloha 7 - Počet členů obecní rady v Polské republice

Počet obyvatel	Počet členů obecní rady
Do 20 000	15
Do 50 000	21
Do 100 000	23
Do 200 000	25
V obcích nad 200 000 obyvatel se na každých dalších 100 000 obyvatel volí navíc 3 radní, ale celkový počet radních nesmí překročit počet 45.	

(Zdroj: Čl. 17 Dz. U. z 1990 r. Nr 16, poz. 95)

Příloha 8 - Čerpání dotací z EU pro jednotlivé oblasti v Polské republice

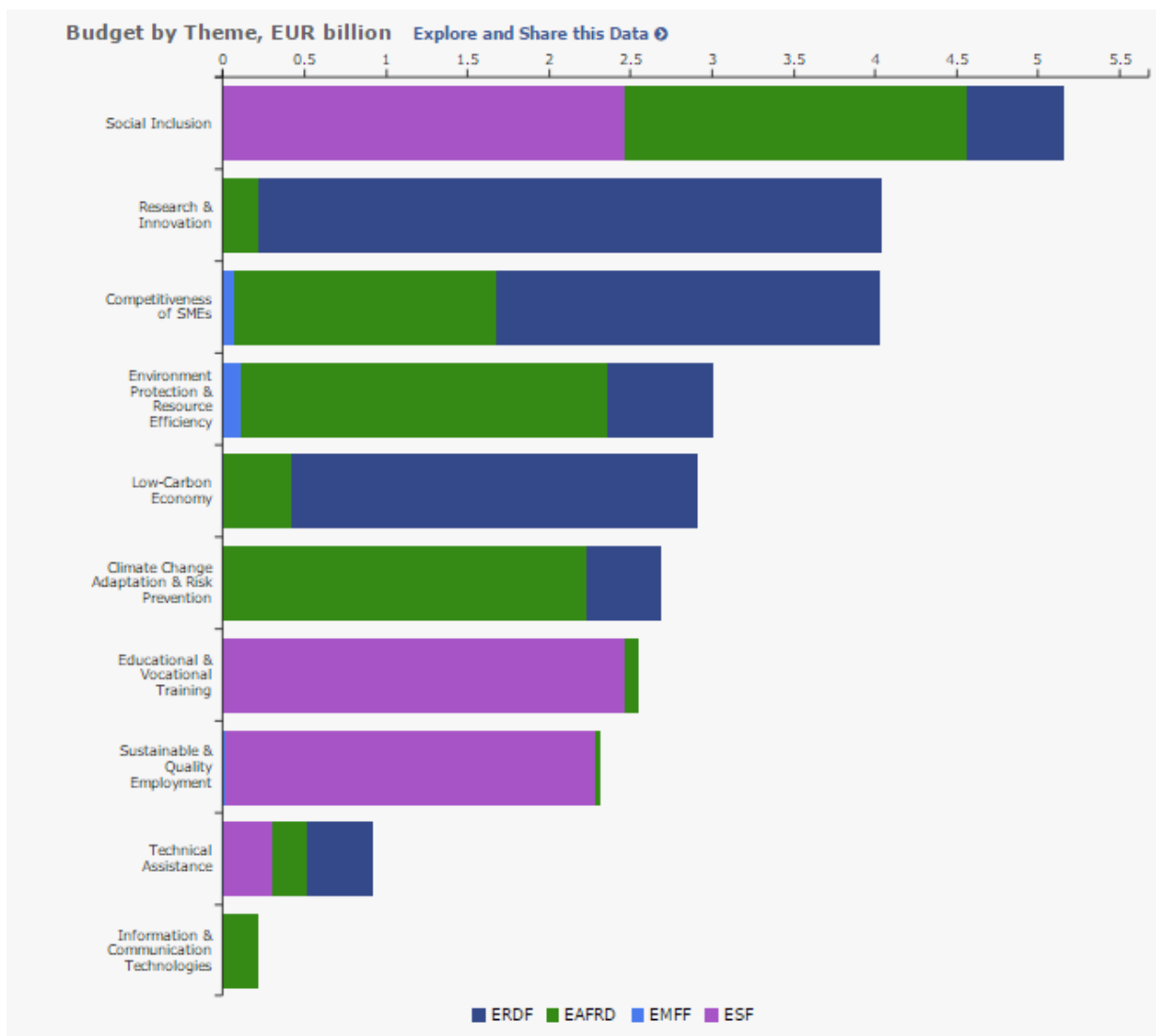

(Zdroj: *European structural and investment funds: Country data for Poland.*

[online]. European Commission, 2015 [cit. 26. února 2016]. Dostupné na

<<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/PL>>.)

Příloha 9 – Čerpání dotací z EU pro jednotlivé oblasti ve Spolkové republice Německo

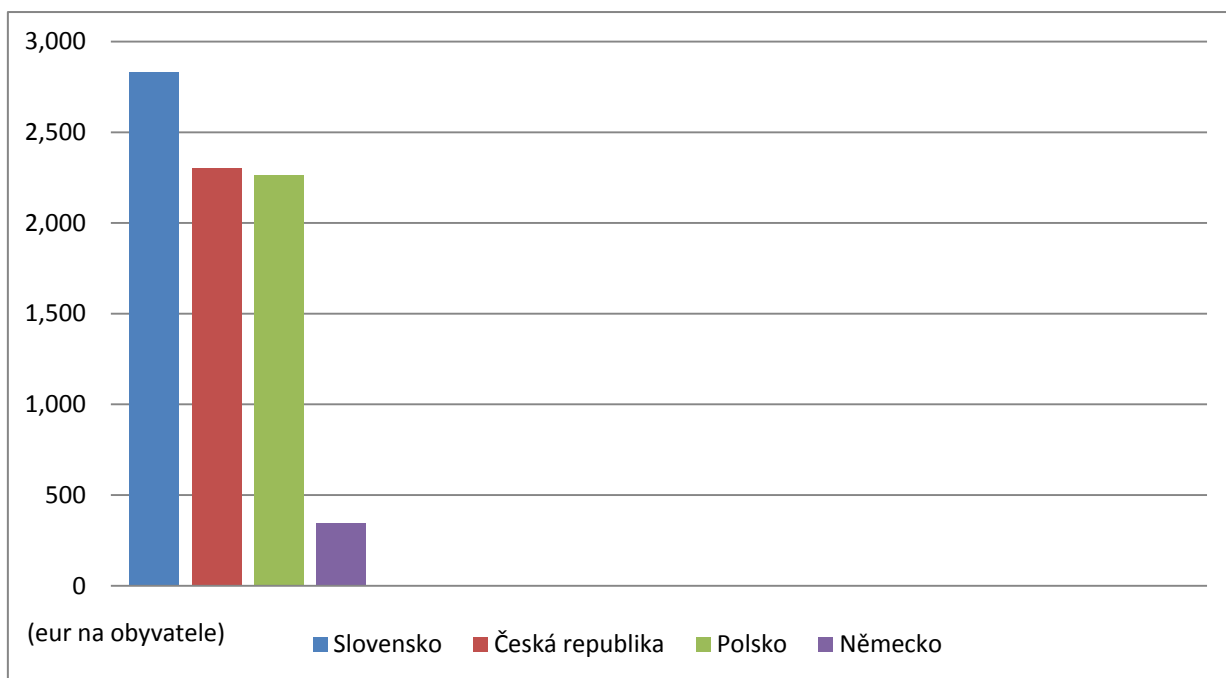

(Zdroj: *European structural and investment funds: Country data for Germany.*

[online]. European Commission, 2015 [cit. 26. února 2016]. Dostupné na

<<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/DE>>.)

Příloha 10 – Alokace na obyvatele v období 2014 – 2020 v rámci regionální politiky EU

(Zdroj: Vlastní zpracování)